A honvágy legyőzhetetlen

Adalékok Nagypaka, Kispaka és Csukárpaka történetéhez
a második világháborút követő években

Nagypaka Község
2017

Megjelent a belső telepítések, a deportálások
és a lakosságcsere 70. évfordulója tiszteletére

Összeállította és szerkesztette
LELKES VINCE

Az interjúkat ANGYAL SÁNDOR, BARTALOS ÉVA,
KISS BALÁZS és LELKES VINCE készítették

A dokumentumokat gyűjtötte
TAKÁCS ÉVA

© Nagypaka Község, 2017
© Fotó: SZERDA MÓNIKA, TAKÁCS ÉVA és a község képarchívuma

TARTALOM

Előszó 5

Nagypaka, Kispaka és Csukárpaka rövid történelmi vázlata 7

Péteri testvérközségi kapcsolatai 11

Vaskút, az évezredes település 13

Gara község története 16

Bácsalmás a történelemben (Részlet) / Litovel 17

Belső telepítés és lakosságcsere 19

„Husák azt ígérte...” Irena Vincencová szül. Liptáková 23

„Péteri lakosból pakaivá váltam” (Szenyan László) 27

„Nagyon nehezen szoktam meg...” (Alžbeta Seňanová szül. Hudecová) 31

Gyerekként a földeken robotoltak (Helena Mravíková szül. Seňanová) 33

„Már hetven éve itt vagyok” (Helena Horváthová szül. Liptáková) 35

Akik kétszer költöztek (Kalina Ferencné szül. Legendi Erzsébet) 37

Akiket cseszkóknak hívtak (Berwinkl Pálné szül. Jankó Cecília) 39

„Nekem Nagypaka nagyon sokat jelent” (Borbély Gáborné szül. Takács Júlia) 43

Az unokák is hazajárnak Nagypakára (Takács Éva) 45

„A földbe vetett mag áttöri a rögöt” (Nagy László) 47

„Édesanyám élete végéig emlegette a ‘47-ben történteket” (Varga Sándor) 49

A honvágy legyőzhetetlen 55

Függelék 57

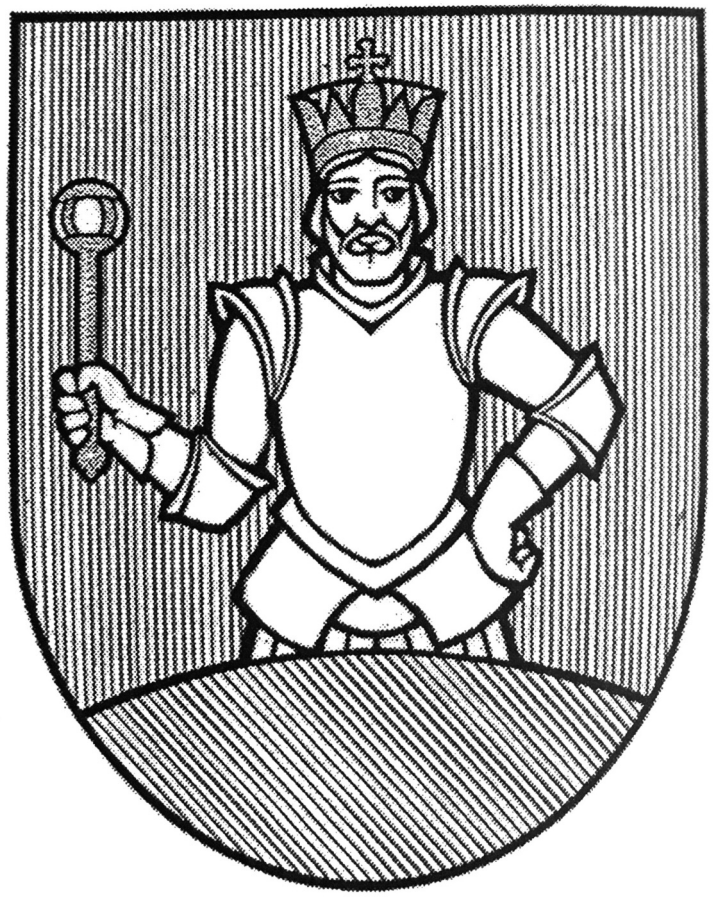

NAGYPAKA PECSÉTJE ÉS CÍMERE

Tisztelt Olvasó!

Alkalmi kiadványunkkal a 70 évvel ezelőtt történt kitelepítésekre, a lakosságcserére, a szülőföldjükről elüldözött embertársainkra emlékezünk. Adalékokkal szolgálunk az érintett települések – Nagypaka, Kispaka, Csukárpaka, Péteri, Vaskút, Gara, Bácsalmás, Litovel és további helyszínek – II. világháború utáni históriájához.

Az adott történelmi eseménysor hátterében emberi sorsokat villantunk fel. Riportalanyaink saját múltjukról beszélnek el igaz történeteket. Egykori és mai polgártársaink ők, akiknek egyéni sorsáról eddig nem sokat tudtunk, ők pedig azt nem tudták, kitárulkozhatnak-e előttünk, érdeklődésünk irántuk őszinte-é? Megélték a vészterhes időket, gondolataik nem múló értékeket képviselnek. Vallomásaik elsősorban nekünk – utódoknak – segítenek szembenézni mindazzal, amivel társadalmunk immár hosszú évtizedek óta nem tudott mit kezdeni. Családi történeteket elevenítenek meg, köztük olyanokat, amelyeket eddig nem sikerült kibeszélniük. Mindemellett tisztában vagyunk vele, hogy bőven maradt még elvégzendő feladat a helytörténészek számára.

A honvágy legyőzhetetlen című kiadványunkkal emléket állítunk. Szándékunk szerint a tisztelet és az együttérzés megerősítéséhez is szeretnénk hozzájárulni a szlovák-magyar határ innenső és túlsó oldalán egyaránt. Hogy ez az emberpróbáló történelmi korszak már sohasem ismétlődjék meg.

Köszönjük a munkáját mindenkinek, aki az évfordulóra (1947–2017) kiadott emlékfüzetünk megjelenését bármilyen módon segítette.

Ivan Seňan,
Nagypaka község polgármestere

A nagypakai Szent László-templom

Nagypaka, Kispaka és Csukárpaka rövid történelmi vázlata

A három község, Nagypaka, Kispaka és Csukárpaka a Csallóközben terülnek el, és a múltban Pozsony vármegye igazgatása alá tartoztak. A Csallóköz a Duna és a Kis-Duna között terül el, és határos a Duna másik nagy szigetével, a Szigetközzel, amelyik már Magyarországhoz tartozik. A Csallóköz elipszis alakú, hossza 98 km, szélessége 20–30 km.

...Nagypaka, Kispaka és Csukárpaka a történelmi Magyarország idején Pozsony vármegye Felső-Csallóközi járásához tartoztak. Az I. Csehszlovák Köztársaság megalakulása után Csallóköz területén három járás jött létre: a Somorjai járás, a Dunaszerdahelyi járás és a Komáromi járás. Nagypaka, Kispaka és Csukárpaka kezdetben a Somorjai járáshoz, az 1960-ban végrehajtott területigazgatási rendszer módosítása után pedig a Dunaszerdahelyi járáshoz tartozott.

(...)

A pozsonyi vár hűbérbirtokának a területén jött létre a mai Nagypaka. A község megnevezésének az alakulása két síkban figyelhető meg. A község folyamatosan használja az ősi Paka megnevezést, amint ezt több középkori okirat is bizonyítja. Például az 1313–1323-as évekből Lipót (Leopold) helyi földbirtokos nemesi nevében található a „de Paka”

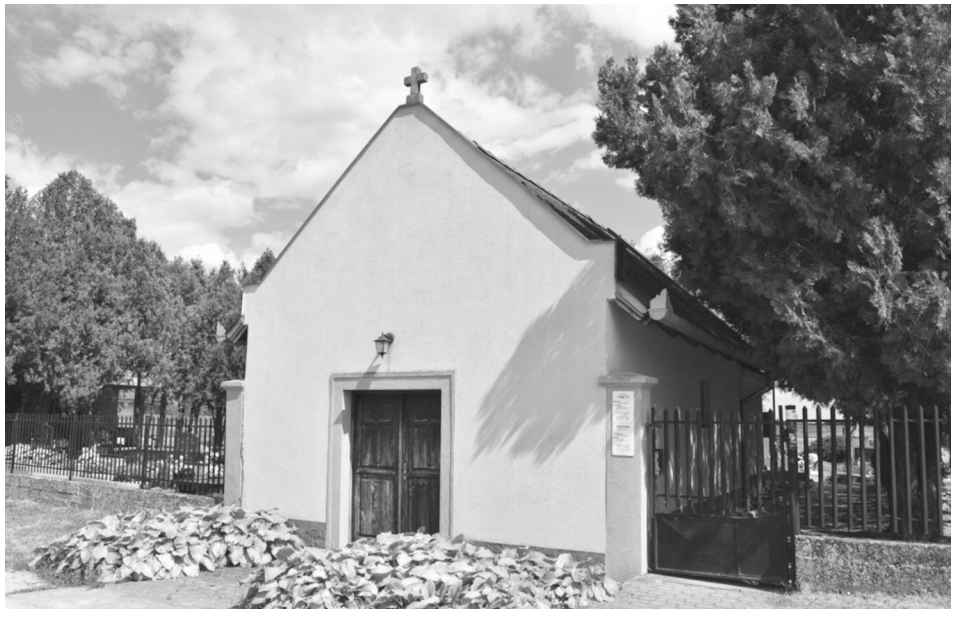

A kispakai imaház

Idősebb Ivan Seňan önkormányzati képviselő és ifj. Ivan Seňan polgármester tiszteleg a Barátságkőnél (Nagypaka, 2017)

előnév, 1325-ből, Szásza határa kijelölésének az idejéből származik a „villa Paka" megnevezés, illetve később, 1350-ből egy másik határkijelölés során „Poka"-t említenek. A XIV. században az említett megnevezés mellett, igaz, egyelőre ritkábban, más megnevezést is kezdtek használni, amely megkülönbözteti Nagypakát a más nemesi tulajdonban álló két településtől (Kispakától és Csukárpakától). A megkülönböztetés legfontosabb jegye a faluban épített templomra és a plébániára való utalás volt. Már 1317-ben találkozunk a „villa Paka Sancti Ladislai" megnevezéssel, amely a templom patrónusának a nevét a település nevébe is átveszi. A név ezen formája hosszabb használatának logikus eredménye lett volna a „Szent László" név általánosulása. Hasonló folyamat ment végbe a közeli települések, Szent Mihály(falva) vagy Szent György(falva) esetében is. A település nevének ez a formája azonban Paka esetében nem honosodott meg, és a XIV. század közepétől a települést általánosabbb nevén, Egyházaspakaként említik, ami a településen levő templomra és plébániára utal. Ezzel a névvel az 1388-ban kiállított okiratban találkozunk, amely a Nagypakán megtelepült vendégek nevét sorolja fel: „hospites de Egy-

házaspaka". A későbbi századokban is az Egyházaspaka elnevezést használták. (...) Nagypakának a múltban német neve is volt: Gross Kapeln. Feltételezzük, hogy ezt a megnevezést a település nagy számú német nyelvű telepesei hozták létre még a középkorban. A község elnéptelenedése után a XVI. században a német telepesek már nem tértek vissza, s a német megnevezés is feledésbe merült. A XVIII. században a nevet azonban újra felfedezték a Pálffyak német ajkú gazdasági hivatalnokai. 1808-ban tehát a település mindkét nevét feltüntetik: Nagy-Paka és Gross-Kapeln. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után az I. Csehszlovák Köztársaság idején a község magyar és szlovák nevét használták: Nagypaka–Veľká Paka. Az 1938–45-ös években Nagy Paka-ként, 1945 után pedig csak hivatalos szlovák nevén, Veľká Paka-ként szerepel.

Kispaka község valamikor a XIII–XIV. század fordulóján jött létre, és az egész középkorban a Szentgyörgyben (Svätý Jur) és Bazinban (Pezinok) élő grófok tulajdonában állt. A település középkori megnevezése „Lakpaka" volt. Ezt a nevet találjuk az 1328-ból és az 1415-ből származó okiratokon is. (...) A község új megnevezését, a Kis Paka megnevezést csak a XVIII. században kezdték egyre gyakrabban használni. (...) 1808-ban még említik a község német nevén is: Klein-Kapeln. Az I. Csehszlovák Köztársaság megalakulása után a község a Malá Paka nevet kapta, a bécsi döntés után visszakapta eredeti nevét (Kispaka), 1945 után pedig ismét visszatértek a szlovák nyelvű Malá Paka megnevezéshez.

Csukárpaka nevét a tulajdonos, a Csukár nemesi család neve után kapta, akik a XIII. században és a XIV. század elején voltak a település tulajdonosai. A család kihalása után a nevet a Nagypakától való megkülönböztetés miatt használták, mivel az a pozsonyi vár hűbérbirtoka volt. A középkori okmányokon 1311-ben a település neve „villa Chukar Paka", 1415-ben „Chokarpaka". Ezt a megnevezést használták folyamatosan a következő századokban is. (...) A nemesség 1724-ben megtartott összeírásában a települést „Csukard paka" néven említik. A XIX. században a község magyar neve egyöntetűen Csukárpaka lett. Az I. Csehszlovák Köztársaságban jött létre a község szlovák nyelvű megnevezése, a Čukárska Paka, amelyet a falu 1945 után is használt.

(...)

Az úgynevezett bécsi döntés értelmében 1938. november 2-án Szlovákia déli területeit – ide számítva a Csallóköz nagy részét is – Magyarországhoz csatolták. A Csallóköz úgynevezett „A-2 zóna" katonai megszállása három pontról történt, három helyen keltek át a Dunán a második hadtesthez tartozó katonai alakulatok. A „megszálló" csapatok első része Doborgaznál, a második Medvénél vert hidat, a harmadik pedig a komáromi hídon ment át a túlsó partra.

A doborgazi partraszállásra 1938. november 5-én került sor. Somorját és a környező falvakat – így Nagypakát, Kispakát és Csukárpakát is – a soproni 4. honvédgyalogezred első zászlóalja Vitéz Kisfaludy József alezredes vezetésével foglalta el. (...) Az 1938 novemberében bekövetkezett változások után Nagypaka, Kispaka és Csukárpaka közigazgatásilag Komárom vármegyéhez, a Somorjai járáshoz (szolgabírói hivatalhoz), valamint a tejfalu-bucsuházai körjegyzőséghez tartozott.

A település a számok tükrében

Terület ha-ban: 1646
Lakosság állandó lakhellyel: 1970 – 854, 1980 – 790, 1991 – 664, 2011 – 879
Nemzetiségi hovatartozás:
55 % szlovák, 38 % magyar, 7 % más
Adatok a házalapról: 1970 – 193, 1980 – 201, 1991 – 206

(...) Nagypaka, Kispaka és Csukárpaka évszázadokon át önálló település volt, saját önkormányzattal. A községek sorsa közös volt. Ezernyi szállal fűződtek egymáshoz, rokonsági, baráti kapcsolatok, a templom, majd az 1920-as évek közepétől a HANZA Fogyasztási Szövetkezet is összekapcsolta a három települést. A három falu egyesítésének a gondolata az előző évtizedekben is felmerült, de központi utasításra csak 1939. december 12-én láttak hozzá megvalósításához. (...) A központi hatalom erősebbnek bizonyult a helyiek akaratánál, és Nagypaka, Kispaka és Csukárpaka NAGYPAKA néven egyesült [1942].

Nagypaka község a Szlovákiában 1996-ban végbement országos területi–közigazgatási rendezés értelmében Nagyszombat megye, azon belül a Dunaszerdahelyi járás települése.

(Forrás: Frederik Federmayer–Presinszky Lajos: Nagypaka, Kispaka , Csukárpaka és lakosságának múltja. FOTOS – Szitás Zoltán, 2001.)

A csukárpakai kápolna

Péteri testvérközségi kapcsolatai

Péteri Község testvértelepülési kapcsolatot tart fenn a szlovákiai Nagypaka községgel, amely a Dunaszerdahelyi járásban található és három történelmi részből áll: Nagypaka (Veľká Paka), Csukárpaka (Čukárska Paka) és Kispaka (Malá Paka).

A kapcsolat alapvető oka történelmi. 1947 őszén ugyanis Péteriből mintegy 470 lakos került át Nagypakára, akik Szlovákiában folytatták tovább életüket.

Ezzel egy időben Szlovákia magyarlakta községeiből 160–180 főt telepítettek át Péteribe. Ennek a történelmi eseménynek állít emléket településünkön a Bohus Dániel téren álló emlékmű.

Péteri község adatai

Megye: Pest

Járás: Monori

Terület: 1189 ha

Lakosok száma: 2187 fő

Lakások száma: 824

GPS koordináták: 47.38884, 19.40918

EOV koordináták: 677310, 227268

Pethőné Vízi Valéria, Péteri község polgármestere és családja

A rokoni, baráti kapcsolatok természetesen fennmaradtak és azóta is működnek a két község között. Mindkét oldalról többször felvetődött a még szorosabb, a két település egészére kiterjedő kapcsolatrendszer kiépítése, gondozása. A községek vezetői alkalmanként találkoztak egymással, tapasztalatokat cseréltek és megosztották egymással gondolataikat. Az 1970-es években a két település mezőgazdasági termelő-szövetkezetei, majd sportegyesületei alakítottak ki rendszeres együttműködést. Ezt tovább szélesítette az egykori Hazafias Népfront szervezete, mely az 1980-as évektől folyamatossá tette az évenkénti találkozókat.

A szervezett találkozások a rendszerváltás után is folytatódtak. Ezeken gyakran volt jelen a szlovák sajtó és a körzeti televízió is.

1997. szeptember 6-án Nagypakán nagyszabású testvérközségi találkozó került megrendezésre. A településen emlékmű avatására, helyi szimbólumok felszentelésére, emlékező koszorúzásokra, gazdag sport és kulturális eseményekre, programokra került sor. Önkormányzatunk delegációja mellett a találkozón részt vett a helyi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat, a Péteri Evangélikus Egyházközség, a Nyugdíjas Klub, az Általános Művelődési Központ és a Sportegyesület küldöttsége is. A két település polgármestere ünnepélyes keretek között hosszú távú együttműködési szerződést írt alá.

A krónika Péteri község alapítását 1742. november 1-jéhez köti, amikor – a protestánsokra nézve egyik legszomorúbb, legkeservesebb időszakban – felső Petőfalvi Bohus Dániel haladó gondolkodású földesúr a Zólyom megyei Illésfalváról hét evangélikus családot hozott magával a mai Péteri területére. A Bolcsik, Hrk, Hornyák, Hrutka, Kalina, Szenyán, Tucsni családok neveit a mai napig őrzik leszármazottaik.

Az 1980-as években vettük fel a kapcsolatot Illésfalva elöljáróival és alakítottunk ki mind szorosabb együttműködést. 1992-ben – Péteri község újratelepítésének 250. évfordulóján – emlékoszlopot állítottunk az illésfalvai temetőben, ahol a nagypakaiakat képviselő delegáció is részt vett. Azóta több kölcsönös találkozót szerveztünk a két település között, és részt vehettünk Besztercebánya megalapításának 750. évfordulóján is. (Illésfalva ma Besztercebánya csatolt települése a maga 250–300 fős lakosságával).

Csoportosan, vagy akár egyéni kirándulás keretében hasznos és érdemes felkeresni a Garam folyó partján lévő, festői környezetben megbúvó, péteri „ősi" földet.

(Forrás: www.peteri.hu)

Vaskút, az évezredes település

Vaskút Bács-Kiskun megyében, a bácskai löszhátság nyugati részében található. Bajától 7 km-re délkeletre fekszik, alig 20 km-re a déli országhatártól. Vaskút kedvező természeti adottságainak köszönheti, hogy évezredes település.

A község adatai:

Régió: Dél-Alföld
Megye: Bács-Kiskun
Járás: Bajai
Teljes népesség: 3327 fő (2015. január 1.)
Népsűrűség: 46,82 fő/km^2
Terület: 71,49 km^2

A község nevének eredetére nézve két magyarázat is van. A második szótag – kút vagy kut – mindkét esetben a kör alakú földvárra utalna. A Vas első szótagot a régebbi elmélet a Bács névre vezeti vissza, míg a legújabb etimológiai magyarázat az Avar-napisten rövidülésének tekinti.

A község nevével először 1400-ban találkozunk Bachuta formájában, egy okiratban, amely arról tanúskodik, hogy a bácskai káptalan Töttös Lászlót újból beiktatja birodalmába. 1406-ban már Bácskut-ként említi egy bajai vásárról készített feljegyzés.

Török defterek említik a bajai náhijében 1580-ban és 1590-ben, mindig 28 adózó házzal. A lakók többsége szerb, ugyanis a töröktől visszafoglalt, elnéptelenedett Esztergomba és környékére induló telepítések iratanyagában szerepelt a község, mint ahonnan a szerb lakosság elköltözne az északi területekre. A felszabadító háborúk után a bajai uradalmat visszakapó Czobor család összeírásában, 1724-ben Baskut puszta-ként szerepel. A Grassalkovich család tulajdonába kerül a XVIII-dik század közepén, önálló község lesz, németeket telepít ide a földesúr. Az újjáépülő, betelepült falu mérnökien tervezett, széles utcás, rendezett arculatát a mai napig megtartotta.

Az első világháborúban 234 vaskúti halt meg. Emléküket a községháza előtti emlékmű, a temetőben a hősök sírja őrzi. A temető fő útjai mellett gesztenyefákat ültettek, melyek törzsére az elesett katona nevét és halálának idejét jelző táblát erősítettek: a fák most is állnak, de napjainkban a táblákból már csak néhány látható. A háború után Bácska nagy része szerb megszállás alá került, amely alól a falu 1921. augusztus 21-én szabadult fel.

A második világháborúig a falu több mint 90 százaléka sváb volt. A világháború után két transzporttal a vaskúti svábok 60 százalékát kitelepítették Németországba. 1945 januárjában kb. 160 németet vittek a Szovjetunióba kényszermunkára, köztük nőket is. A svábok helyére délvidéki menekültek érkeztek, magyarországi nincstelen magyarok (Mezőtúr, Sarkad – összesen 82 család), bukovinai székelyek és moldvai csángók (73 család, 325 fő). Az utóbbiakat 1941–1942-ben telepítette a kormány a délvidékre. Nem menekültek a többi székellyel a Dunántúlra, hanem internáló táborba kerültek 1944 őszén, majd a jugoszláv hatóságok 1945 elején kiutasították őket. 1947-ben a szlovák-magyar lakosságcsere egyezménynek nevezett szerződés következtében felvidéki magyarok is érkeztek (83 család).

Bár a német kitelepítetteket a német állam kárpótolta, és így megteremthették egzisztenciájukat, de tartották a kapcsolatot Magyarországgal, anyagilag segítették szülőfalu-

Álszegi Zoltán, Vaskút község polgármestere, a háttérben Ivan Seňan és Alexander Hunka, Nagypaka korábbi polgármestere (2017)

jukat, amikor lehetett, haza látogattak, sőt a rendszerváltás után néhányan ideiglenesen vagy véglegesen vissza is települtek Vaskútra.

A falu műemlékei közül a Kálvária-kápolna érdemel figyelmet, mely 1825-ben épült. A Kálvária stáció-képeit Udvardi Erzsébet festőművész készítette.

Vaskút legjelentősebb épülete a katolikus templom, melyet 1781 júliusában szenteltek fel. Előtte is állt már itt templom, ez 1759-ben épült. A templom alapkövét a főoltár mögött helyezték el, melyen a következő szöveg olvasható: „Gróf Grassalkovich építette a templomot és a Szentháromság tiszteletére ajánlja".

A Vaskút községet érintő nagy újkori népvándorlás 50-ik évfordulójára, 1995-ben a Megbékélést szimbolizáló emlékművet állítottak a falu központjába. Több házon emléktáblák őrzik, a régi lakójának emlékét. A nemzetiségek jellegzetes emlékei még a templomkertben felállított Székely kapu, és a felvidékiek Harang tornya. A falu jellegzetes régi építményei még a Polgármesteri Hivatal, az Aradi utcában lévő Malom épülete, a Temető utcában lévő régi házacskák.

Történelmi nevezetességek közé tartozik a Vaskút határában még ma is látható, az Újkőkorban már létező halmok és a földvár. 1868. június 12–13–15-i ásatásoknál 13 halom volt még és a „Gyűrű" vár. A községet először Bachkuta néven emlegették, a későbbiek folyamán Batskuta, Batta, majd Bácskuta, Baskut, vagy törökösen Bacsküz néven fordul

elő a történelemben. A Baja–Garai országúttól keletre, Vaskút községtől déli irányban lévő (lassan már eltűnő) több halom arra enged következtetni, hogy e hely már a szarmata-jazyg korban lakott hely, valamint a halmok mellett fekvő földvár jelentős stratégiai pont lehetett. A régi település jellegét legszembetűnőbben Kőhegyi Mihály–Vörös Gabriella: A Vaskúti halmok és a földvár. Kutatástörténet és anyagközlés című feldolgozás bizonyítja.

Az eddig felsorolt leletek bizonyítják községünk régi települési jellegét. Az ismertetett halmok és földvár műemléki értéke nincs megfelelően értékelve, sőt semminemű védelmet nem élvez. Azóta a halmok három darabra csökkentek, a földvár is kisebb lett az idő múlásával.

A település nemzetközi kapcsolatai történelmi hagyományainak megfelelően alakultak. Testvérvárosi kapcsolatok két németországi várossal (Mutlangen, Türkheim) vannak 1992, illetve az erdélyi Gyimesközéplokkal 1994 óta és Nagypakával 1999-óta. A helyi német nemzetiségi (sváb) hagyományok reprezentánsai – az országosan elismert Német Nemzetiségi Tánccsoport és a Kraul Antal Fúvós Egyesület –, bármikor örömmel szórakoztatják a községbe érkező vendégeket.

(Forrás: www.vaskut-nagykozseg.hu)

Emlék a vaskútiaktól (1947–1997)

Gara község története

Gara község már az Árpádok korában is lakott volt. Első írásos említése 1290-ből való. A település 1334-ig a Garai családhoz, annak délvidéki birtokához tartozott, nevét valószínűleg a Garai családról kapta. (…) Nem bizonyított egy másik felvetés, hogy elnevezése a szláv „Gora" (domb) szóból származhat, mivel a falu egy magaslaton (dombszerű helyen) helyezkedett el a jelenlegitől 4 kilométerre, délre. Napjainkig azt a részt „Gradina"-nak nevezik.

A község adatai:

Közigazgatási területe: 59,96 km^2
Belterület: 248 ha
Külterület: 5748 ha
Állandó lakosok száma: 2579 fő (2005)
Népsűrűség: 43,01 fő/km^2

A községbe 1526-ban érkeztek az első horvátok, akik az okiratok szerint 18 ferencesrendi szerzetessel együtt telepedtek le Garán, és annak környékén. (…) A török hódoltság idején, 1598-ban sok lakosa a császári fennhatóság alatt álló Esztergomba költözött. 1635–41 között Esterházy Miklós a falut Urbanec Mátyásnak adományozta. A Rákóczi-szabadságharc alatt a települést teljesen lerombolják. Gara a bajai uradalom részeként 1727-ben a Czobor nemzetség tulajdonába került, majd 1750-ben a kamara Grassalkovich Antalnak, Baja földesurának adományozta. 1734-ben érkeznek az első németek. A következő évben megépül a templom. 1770-ben a falu lakossága 1888 fő. 1780-ban megépül a késő barokk stílusú római katolikus templom. 1866-ban kolerajárvány söpör végig Garán. A lélekszám 1870-ben 3878, ami 1941-re 3941-re nőtt. A csökkenés akkor kezdődött, amikor a német nemzetiségűek 37 százalékát, 990 főt kitelepítették a II. világháború után, körülbelül 400 lakost pedig „málenkij robotra" hurcoltak el. Öt bukovinai falu (Andrásfalva, Fogadjisten, Hadikfalva, Istensegíts, Józseffalva) székelyeit viszont 1941-ben a Délvidékre telepítette át a kormány, innen egy részüket Észak-Bácskába. Garára nagyobbrészt Hadikfalváról, Istensegítsről és Fogadjistenről érkeztek bukovinai székelyek. 1947-ben a lakosságcsere-egyezmény következtében felvidéki magyarokat telepítettek Garára. Ekkor a népesség száma 4534 főre nőtt, ez volt a község legnagyobb lélekszáma, innen folyamatosan ismét csökkent. 2001-ben már csak 2683 főt számláltak.

A település mezőgazdasági jellegű, jelentősebb ipari üzem, létesítmény nincs. Többnyire rendelkezik minden olyan intézménnyel, mely a hasonló nagyságú községek tekintetében elfogadottnak tekinthető.

Gara község Bács-Kiskun megyében, Bajától 16,5 km-re, kissé délkeleti irányban fekszik. Vaskút, Bácsborsód, Bácsszentgyörgy, Csátalja községekkel és nyomhatárával határos. Nemzetiségi település – magyarok, bunyevácok, horvátok, szerbek, németek és székelyek lakják.

(Forrás: www.gara.hu)

Bácsalmás a történelemben

(Részlet)

A város adatai:

Régió: Dél-Alföld

Megye: Bács-Kiskun

Járás: Bácsalmási

Teljes népesség: 6586 fő (2015. január 1.)

Népsűrűség: 59,97 fő/km^2

Terület: 108,32 km^2

1944-től a történelmileg kialakult és az adottságokhoz alkalmazkodott gazdasági-társadalmi-népességi rendszer alapjaiban megváltozott. Az általános mozgósítások, a gettóba tömörített zsidók elhurcolása, majd a szovjet katonai megszállás és a délvidéki partizánakciók, a Dél-Bácskából idemenekülők elhelyezése és élelmezése, 1945 januárjától a Szovjetunióba történő internálások, a németek vagyonelkobzása, majd nagyrészük kitelepítése (kb. 4500–4800 fő) végzetes következményekkel járt. A Csallóközből betelepített magyar családok létszámban nem pótolták a kitelepítések által okozott veszteségeket. Az üldöztetések (kulákok), a Tito-korszak miatt létrehozott határsáv, az ötvenes évek anomáliái (a beszolgáltatási kötelezettség) miatt csoportosan kényszerült elhagyni a lakosság a települést ipari vidékeken vagy nyugaton (1956) remélve a boldogulást. A lakosság mintegy 50%-a kicserélődött. A jugoszláv határmentiség következménye volt a közigazgatási szerepkör megcsorbítása. 1949-ben először a külterület egy részét csatolták Kunbajához, 1952-ben a tanyás, sűrűn lakott külterületi történelmi borvidékből hozták létre Bácsszőlős önálló községet.

(Forrás: www.bacsalmas.hu)

Litovel

Ország: Cseh Köztársaság

Megye: Olomouci (Olmützi)

Okres: Olomouc (Olmütz)

Teljes népesség: 9921 fő (1. január 2012).

Tengerszint feletti magasság: 233 m

Terület: 46,39 km^2

1700/1946 /80.

Pán, Pani

Takács Josef. úrnak, úrnőnek
sl. vn. 1945.

Velká Paka č. 18.
okr. Samorin.

Igazolvány.

Igazolom, hogy Ön a Csehszlovákiából áttelepítésre kijelölt magyar nemzetiségű személyeknek a csehszlovák kormány által a magyar kormánynak 1946. augusztus 26-án átnyujtott névjegyzékében szerepel és ennek alapján a csehszlovák-magyar Vegyesbizottság VII. sz. véghatározata értelmében magyar konzuli jogvédelemben részesül.

Igazolom továbbá, hogy a csehszlovák-magyar Vegyesbizottság VII. sz. véghatározata az Ön számára ényleges áttelepítése napjáig a következő különleges ogi helyzetet biztosítja:

1. Az áttelepülő f. évi július hó 8-tól mentesül a katoai szolgálattal kapcsolatos minden kötelezettségtől.

2. Az áttelepülő f. évi augusztus hó 26-tól semmiféle dót, szolgáltatást és illetéket, illetve egyéb pénzügyi rmészetű közjogi kötelezettséget teljesíteni nem kölies. Az áttelepülő semmiféle módon nem vonható felősségre azért, hogy fenti kötelezettségének eddig eleet nem tett, tehát eddigi adótartozásaiért sem.

3. A Csehszlovákiából Magyarországra kitelepísre kijelölt személy ingó vagyona fölött szabadon ndelkezik.

Felhívom figyelmét arra, hogy a csehszlovák korány a lakosságcsere-egyezményhez csatolt jegyzőnyv VII. bek. értelmében kötelezte magát, hogy a vaonelkobzó intézkedések végrehajtását felfüggeszti, az ézett jegyzőkönyv VIII. bek. szerint létminimumot bizsító segélyt folyósít az állásukból elbocsátott volt zalkalmazottaknak, a IX. bek. szerint pedig a cseh-lovák kormány kötelezte magát az 1945. október 25-iki tározata pontos végrehajtására, amely magyarokat etően a 108/45 Sb. elnöki dekrétum végrehajtását felggeszti. E kötelezettség vállalása óta, tehát 1946. febár 27-e óta csehszlovákiai magyar tulajdonát, vagy lajdonrészét a 108/45. Sb. elnöki dekrétum, vagy más rvényes rendelkezés alapján sem elkobozni, sem zár venni nem lehet, tehát „národný správca" sem renlhető ki, viszont kérheti a nemzeti felügyelőség azonli megszüntetését és elszámoltatását.

Felszólítom, hogy amennyiben személyét bármimű joghátrány érné, ezt haladéktalanul jelentse hivalomnak, hogy a hatósági közegek egyezménysértő elrását a csehszlovák külügyminisztériumnak, továbbá rmányomnak jogorvoslat céljából azonnal tudomára hozzam.

Dr. Wagner Ferenc sk.
magyar meghatalmazott

Pozsony, 1946. okt. 8-án.

MEGHATALMAZOTT ZMOCNENEC BRATISLAVA

Potvrdenie.

Potvrdzujem Vám, že Vaše meno je uvedené v sozname presídliť sa majúcich osôb maďarskej národnosti z ČSR do Maďarska, ktorý odovzdala čsl. vláda maďarskej vláde dňa 26. augusta 1946 a na základe toho používate v smysle 7. rozhodnutia čsl.-maď. Smiešanej komisie maďarskej konzulárnej ochrany.

Potvrdzujem Vám ďalej, že rozhodnutie čsl.-maď. Smiešanej komisie č. 7. poskytuje Vám osobitné právne postavenie až do dňa Vášho skutočného presídlenia a síce následovné:

1. Presídlenci sa oslobodzujú počínajúc dňom 8. júla 1946 od všetkých povinností, týkajúcich sa vojenskej služby.

2. Počínajúc dňom 26. augusta 1946 nemožno od presídlencov vymáhať nijaké dane, dávky a poplatky, resp. plnenia iných verejnoprávnych záväzkov finančného rázu. Presídlenci nebudú nijakým spôsobom stíhaní preto, že doteraz nesplnili horeuvedené povinnosti.

3. Osobám určeným na presídlenie z Československa do Maďarska patrí voľná dispozícia s ich hnuteľným majetkom.

Upozorňujem Vás na to, že v smysle 7. bodu Protokolu, pripojeného k Dohode o výmene obyvateľstva, zaviazala sa čsl. vláda, že suspenduje všetky opatrenia na zhabanie majetku osôb maďarskej národnosti, v 8. bode cit. Protokolu zaviazala sa čsl. vláda, že bude vyplácať existenčné minimum pre prepustených verejných zamestnancov, a podľa 9. bodu zaviazala sa čsl. vláda presne vykonať usnesenie čsl. vlády zo dňa 25. okt. 1945, ktoré zrušuje dekrét prez. rep. č. 108/45. Počnúc teda týmto záväzkom zo dňa 27. febr. 1946 nemožno ani zhabať ani zaistiť majetok alebo majetkovú časť osoby maďarskej národnosti na základe nar. č. 108/45 ani na základe iného nariadenia, nemôže byť teda na taký majetok uvalená ani národná správa.

Vyzývam Vás, aby ste v prípade akejkoľvek právnej ujmy hlásili vec neodkladne môjmu úradu, aby som mohol takéto porušenie Dohody so strany výkonných orgánov hlásiť hneď čsl. ministerstvu zahr. vecí, ďalej maď. vláde cieľom zjednania nápravy.

Dr. Wagner Ferenc v. r.
maďarský zmocnenec

Bratislava, dňa 8. okt. 1946.

20. K-t. fizetett.
[signature]

Belső telepítés és lakosságcsere

Beneš elnök 33/1945. számú dekrétumával mindjárt a háború után az ország minden magyar és német nemzetiségű lakosát megfosztották állampolgárságától. Ugyanakkor megkezdődött a szlovákok átgondolt telepítése az ország magyarok által lakott vidékeire. Már 1945 novemberében Nagypakára, Kispakára és Csukárpakára is megérkezett az első tizenhat szlovák család Franciaországból, Jugoszláviából és Közép-Szovákiából. Ezeket a családokat a módosabb gazdáknál „nemzeti gondnokként" helyezték el. A további intézkedések közé tartozott, hogy megszüntették a magyar iskolákat, a pedagógusokat pedig elbocsátották az állami szolgálatból. Az állami szervek Dél-Szlovákia lakosságának nemzetiségi összetételét oly módon is igyekeztek megváltoztatni, hogy a magyar lakosság egy részét Csehországba deportálták. Nagypakáról, Kispakáról és Csukárpakáról 1947 elején Litovel környékére mintegy 400 személyt deportáltak. Egy idő után azonban a kitelepítettek egy része visszaköltözött. Az akkori kormány fő törekvése azonban a Magyarországgal kiegyezett lakosságcsere megvalósítására összpontosult. Ennek a célja az volt, hogy végérvényesen csökkentse Szlovákiában a magyar nemzetiségű lakosság számát. Mivel azonban Magyarországon nem találtak kellő számban olyan szlovákokat, akik Szlovákiába akartak volna áttelepülni, ugyanakkor a magyar kormány nem egyezett bele a szlovákiai magyarok egyoldalú kitelepítésébe, a lakosságcsere végül is csak részben valósult meg. Az 1946. február 27-én megkötött kitelepítési szerződés alapján az 1946–

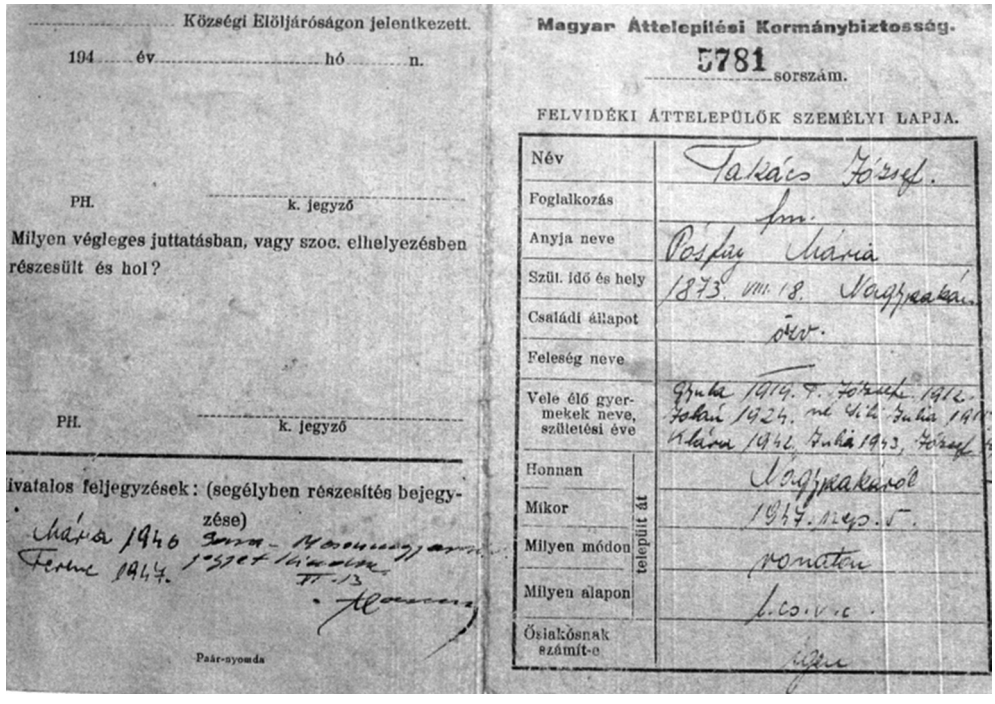

Községi Elöljáróságon jelentkezett.

194 év hó n.

PH. k. jegyző

Milyen végleges juttatásban, vagy szoc. elhelyezésben részesült és hol?

PH. k. jegyző

ivatalos feljegyzések: (segélyben részesítés bejegyzése)

Paár-nyomda

Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság.

5781 sorszám.

FELVIDÉKI ÁTTELEPÜLŐK SZEMÉLYI LAPJA.

Név	Takács József.
Foglalkozás	fm.
Anyja neve	Pósfay Mária
Szül. idő és hely	1873. VIII. 18. Nagypakár
Családi állapot	özv.
Feleség neve	
Vele élő gyermekek neve, születési éve	Gyula 1919. T. József 1912. Jolán 1924. né Sili Julia 191[illegible] Klára 1942. Julia 1943. József [illegible]
Honnan (települt át)	Nagypakáról
Mikor (települt át)	1947. nyp. 5.
Milyen módon (települt át)	ronatou
Milyen alapon (települt át)	l. cs. v. c.
Ősiakósnak számít-e	igen

Az áttelepített Takács József személyi lapja

1948-as években Szlovákiából mintegy 70 000 magyar nemzetiségű állampolgárt telepítettek át Magyarországra. Szlovákiába több mint 73 000 szlovák nemzetiségű magyar állampolgár került át.

Ezek az események történelmünk legsötétebb korszakai közé tartoznak. A lakosságcsere ugyanis erőszakkal történt meg. Elsősorban a szlovákiai magyar nemzetiségű lakosságot kényszerítették arra, hogy a nagyon is kétségbe vonható kollektív bűnösség miatt elhagyják hazájukat, miközben legtöbb esetben egyszerű földművesekről volt szó, akiknek az előző évek politikai történéseihez semmi közük nem volt. Olyan egész családok jutottak a kitelepítés sorsára, akik már évszázadokon keresztül éltek szülőfalujukban vagy szülővárosukban, azzal eggyé váltak, a többi lakossal a lehető legszorosabb kapcsolatokat alakítottak ki, de ily módon nemcsak vagyonuktól fosztották meg őket erőszakkal, hanem szülőföldjüktől, hazájuktól is. Mindez nagyon jól követhető azokon a családokon, akiket Nagypakáról, Kispakáról és Csukárpakáról telepítettek ki. A kitelepítettek közé tartozott többek között az egész Bartalos nemzetség, a Nagy és a Varga család, tehát olyan családok, akiknek őseit már az 1574-es és az 1646-os úrbéri névsorban is megtalálhattuk. Csukárpakát olyan földbirtokos családok utódai voltak kénytelenek elhagyni (Sághy, Cséfalvay, Földes, Andrássy és mások), akik több mint 400 évig éltek itt, és akik valójában a település megalapítói voltak.

1947 őszén Nagypakára, Kispakára és Csukárpakára a magyarországi Péteriben élő szlovákok költöztek. A több mint kétszáz évig tartó távollét után is megőrizték anyanyelvüket, s mindmáig a közép-szlovákiai nyelvjárást beszélik. Őseik ugyanis Zólyom vármegyéből származtak, akiket a 18. század elején földbirtokosuk, Danihel Bohuš az Alföldön levő birtokaira telepített át.

A Pozsonyi Területi Levéltárban megtalálható a Magyarországra telepített személyek névsora. E névsor szerint Nagypakát 41 személynek, Kispakát 18 személynek, Csukárpakát 38 személynek kellett erőszakkal elhagynia. A valóságban azonban az említett községeket a feltüntetett emberek számának többszöröse hagyta el, mivel a névsorok csak a családfők nevét, esetenkét a családok felnőtt tagjainak a névsorát tartalmazzák. Például Csukárpakáról a magyaroszági Bácsalmásra mintegy 120 személyt telepítettek át. Nagypaka áttelepítettjei Magyaroszágon elsősorban Gara és Vaskút községekben vertek új gyökeret.

A Nagypakáról, Kispakáról és Csukárpakáról Magyarországra telepített lakosság pontos számát nem ismerjük. Ennek oka, hogy a korabeli nyilvántartás némelykor hiányos, számos dokumentum a mai napig elérhetetlen, valamint az, hogy a kitelepítéskor számos esetben csak a családfő vagy a család felnőtt tagjainak nevét vették jegyzékbe. Az esetleges pontatlanság ebből adódik, ezért az érintettek szíves elnézését kérjük.

A kitelepítettek névsorát az alábbi forrásmunkák alapján állítottuk össze: Dr. Horváth Zoltán, PhD.: A felvidéki magyarok Bácsalmásra telepítésének igaz története; Frederik Federmayer: Veľká Paka, Malá Paka, Čukárska Paka a ich obyvateľstvo v minulosti, valamint a helyi önkormányzat birtokában található dokumentumok és visszaemlékezések figyelembe vételével.

M. Áttel. Korm. Bizt. Kirendeltségénél jelentkezett és Elosztó és Letelepítő Kirendeltséghez irányíttatott. Baja Határállomás
194 7. hó 5 n.
PH. kirend. vezető
M. Áttel. Korm. Bizt. sz. Elosztó és Letelepítő Kirendeltségnél jelentkezett és: törzskönyvi szám alatt nyilvántartásba vétetett. Jelenlegi vagyoni és családi körülményei, valamint a visszamaradt ingatlanai és ingóságai alapján a következő juttatáshoz, bérlethez, vagy szociális elhelyezéshez való igényjogosultsága állapíttatott meg:
M. Áttel. Korm. Bizt. javaslata: Föld: Épület: Ingóság: Bérlet: Szoc. elhelyezés:
A kirendeltség végleges letelepítésre megye járás községhez irányítja. Ujabb irányítás helye
Megyei Földhiv. határozata: juttatásban részesítendő megye járás községben
194 7. 1. hó 1 n.
PH. Orszg. Földhiv.
Csehszlovákiában visszamaradt ingatlan vagyona
Épületek: Lakóház: 2 szoba 1 konyha; Mellékhelyiségek: 1 istálló, 2 ól 1 pajta; üzem: gyár: 2 házhely: 1196
Föld: szántó: 44 kh. 390; kert: 1196; rét: 1220; szőlő, gyüm.: legelő: 3 1264; erdő: 9 384; nádas:
Összesen: 58 kh. 1254
Igazoló okmányok felsorolása: Csszl.–Magy. jkv.
Magával hozott értékek:

Gazd. felsz.	Állat	Termény	Lak. berend.	Egyéb
3 kerekes-gazd. 2 szekér 1 szétszép. 1 vonókaljo 76, 1 henger	3 ló 8 szarv. 11 sertés	tojás	2 szoba 1 konyha bútor	

Hivatalos feljegyzések: 1 szekérgazd. 1 vasta
194 8. év január hó 31 n.
PH. M. Áttel. Korm. Bizt. sz. Kiren

Csukárpaka

A kitelepítés ideje: 1947. március 28.
Mészáros Béla, Mészáros Béláné (Sághy Julianna), Mészáros Mária Aranka, ifj. Mészáros Béla, Mészáros Erzsébet.

A kitelepítés ideje: 1947. augusztus 28.
Id. Sághy Vince, ifj. Sághy Vince, Sághy Vincéné (Tóth Teréz), Sághy Katalin, Sághy Teréz, Magyarics Ferenc, id. Cséfalvay Nándor, id. Cséfalvay Nándorné (Kiáts Julianna), ifj. Cséfalvay Nándor, Cséfalvay Ilona, Cséfalvay Ignác, Cséfalvay Mihályné (Cséfalvay Mária), Földes Béla, Földes Béláné (Puha Szidónia), Földes Gizella, Földes Zoltán, Földes Lajos, Földes Rozália, Lengyel Miklós, Lengyel Miklósné (Őry Magdolna), Lengyel Magdolna, Lengyel Emília, Csepreghy Vendel, id. Fekete Mihály, Fekete Mihályné (Göndör Julianna), Fekete Mihály, Sághy Istvánné (Sághy Mária), Sághy Lajos, Sághy Rezső, Sághy Rezsőné (Mészáros Erzsébet), Sághy Gabriella, Sághy Béla, id. Földes János, id. Földes Jánosné (Cséfalvay Emília), ifj. Földes János, Földes Mária, Földes Edit, Földes Vince, Földes Vincéné (Méry Mária), Földes Etelka, Földes Izabella, Földes Sándor, Sághy Menyhárt, Sághy Menyhártné (Molnár Mária), Sághy Mária, Sághy Margit, Sághy Gyula, Kiss Istvánné (Sághy Teréz), Sághy Ilona, id. Németh István, Németh Istvánné (Tóth Cecília), Németh Mihály, Németh Ilona, ifj. Németh István, Németh Ferenc, Ferenczi Cecília, Fekete Mihály, Fekete Mihályné (Földes Elza), Fekete György, Fekete

Ferenc, Földes Emília, Földes Pál, id. Sághy László, Sághy Lászlóné (Sághy Irma), Sághy Irma, Sághy László, Katona Istvánné (Sághy Katalin), id. Andrássy Imre, Andrássy Imréné (Andrássy Ilona), ifj. Andrássy Imre, Andrássy Margit, Andrássy József, Méhes Lőrincné (Andrássy Julianna), Méhes Erzsébet, id. Fekete Géza, Fekete János, Fekete Flóra, Prém Péterné (Földes Petronella), Prém Ilona, Prém László, Prém Sándor, Prém Sándorné (Földes Ida), Takács Ferenc, Takács Titusz, Takács Tituszné (Takács Berta), Sághy Béla, Sághy Béláné (Takács Jolán), Földes Ferenc, Földes Ferencné (Nilinger Erzsébet), Andrássy Józsefné (Nagy Apollónia), Andrássy István, Varga Teréz, Tejedi Ferenc, Földes Joachimné (Fejes Irén), Földes Irén, Fiedler Tibor, Sághy Ilona, Sághy Sándor, Sághy Ilona, Vaszkó István, Sághy László, Földes Lászlóné, Földes Miklós, Földes Ferenc, Földes Irma, Földes Berta, Földes László, Jáger Jenő, Jáger Jenőné (Sós Aranka).

A kitelepítés napja ismeretlen:
Bartal Géza, Czikolay Gyula, Fehér Baltazár, Földes Viliam, Jankó Terézia, Kárász József, Nagy Baltazár, Valkó Michal, Varga József, Varga István.

Nagypaka

A kitelepítés időpontjára nincsenek adataink. A vezeték- és keresztnév után zárójelben tüntetjük fel a korabeli házszámot.
Andrássy Erzsébet (?), Bartal Anton (5.), Bartal Lajos (43.), Bartal István (9.), Czikolai Ferenc (15.), Czikolay István (15.), Farantay Géza (22.), Fehér János (44.), Fekete János (24.), Fekete János (57.), Fekete Gyula (11.), Jankó János (19.), Jankó János (38.), Jankó Lajos (56.), Kajdány Júlia (11.), Katona József (60.), Kinda Károly (7.), Kranitz Alojz (36.), Mátyus Ferenc (48.), Mester János (7.), Mester Lajos (31.), Mezei Ferenc (13.), Mezey Matild (41.), Molnár József (42.), Molnár Mihály (22.), Mózes Alojz (88.), Nagy Ferenc (45.), Nagy Gyula (28.), Nagy György (34.), Panda Ferdinand (74.), Panda Viktor (26.), Pőthe Lajos (55.), Sághy Katalin (34.), Szász Ferenc (2.), Szelle Etela (55.), Szelle Kálmán (65.), Takács Dezső (53.), Takács Ferenc (3.), Takács József (18.), Takács Gyula (71.), Takács Rudolf (3.), Takács István (?), Takács Viktor (8.), Varga Béla (4.), Végh Ferenc (16.), Vida Rozália (6.).

Kispaka

Földes Viliam (14.), Hollosi Alojz (15.), Jankovics Vendel (2.), Kovács Lajos (22.), Kovács Titusz (23.), Lelkes Sándor (4.), Lelkes József (4.), Lengyel Terézia (?), Mikóczi János (13.), Mikóczi Mária (28.), Mikóczi István (35.), Mikus Imre (19.), Molnár Anna (?), Molnár Katalin (10.), Monsperger János (9.), Monsperger Péter (16.), Szabó Helga (17.), Takács József (18.).

(Forrás: Frederik Federmayer–Presinszky Lajos: Nagypaka, Kispaka, Csukárpaka és lakosságának múltja. FOTOS – Szitás Zoltán. Somorja, 2001, 232–236.)

„Husák azt ígérte…”

Hogyan emlékezik vissza a kitelepítésre?

• Mi szeptemberben jöttünk a Csallóközbe, 15 éves voltam akkor. Négyen voltunk testvérek, két fiú és két lány. Közülünk már csak a legfiatalabb testvérem él, meg én, az első gyerek. Annak idején Husák és emberei jártak Magyarországra toborozni. Azt kérdezték a lakosoktól, hogy ki szeretne átmenni Szlovákiába. Innen, Szlovákiából mindenkit Magyarországra akartak telepíteni, és Magyarországról minden szlovákot áthozni ide. Gyűlést tartottak a kultúrházban. Elmentünk meghallgatni őket, kíváncsiak voltunk, mit mondanak. Mi nem akartunk eljönni hazulról, anyám ott akart maradni a faluban, de Husák azt ígérte, hogy ha áttelepülünk, akkor az apánk visszatérhet a szibériai fogságból. Ezért jelentkeztünk. Husák ugyan betartotta az ígéretét, de a dolgok nem mentek olyan könnyen. Apám csak érkezésünk után egy évvel, 1948-ban jött haza a fogságból. Én még Magyarországon végeztem el az iskolát, a testvéreim már itt, Pakán tanultak. Amikor Péteriben beléptünk az első osztályba, nem értettük a tanítót. Mégis magyarul tanítottak bennünket, így tanultam meg magyarul. Otthon csak szlovákul beszéltünk. Magyarországon gazdák voltunk. Tizenöt hektár földünk volt, én gyerekkoromtól a mezőgazdaságban dolgoztam. Amikor megérkeztünk Pakára, akkor kicsit rossz volt, mert az itteni magyarok nem tudtak szlovákul, magyarul sem beszéltek „rendesen”, hanem tájszólással, olyan viccesen beszéltek. „Óma, szóma” – ilyeneket mondtak, és mi ezt nem akartuk elhinni. „Megyek becsukni az ablakokot” – mondta ez egyik lakos. „Milyen kokot?” – kérdeztem én. „Ablakokat, így kell mondani” – javítottam ki őt.

Minden vagyonukat magukkal hozták?

• Igen, mindent. A lovakat, a teheneket, a disznókat. Tíz vagonnal érkeztünk a légi állomásra. Egy feldíszített vonaton hoztak bennünket, anyám gondoskodásának köszönhetően a húgommal együtt ugyanabban a vagonban utaztunk. A cseh katonák teherautókkal szállítottak bennünket Pakára. Itt már mindenki tudta, hogy melyik házba kell mennie. Takács József, 16. – ez volt a mi címünk. Egy intézőnek volt kulcsa és listája arról, ki hova megy.

Milyen állapotban volt a ház?

• A ház nem volt valami új. Anyámnak mindent át kellett festenie, az ablakokat is. Nem volt olyan, mint Péteriben a miénk. Az emberek sírva jöttek ki a házaikból. „Hova jöttünk, hisz ez nem Szlovákia, ez rosszabb, mint Magyarország” – mondták.

Név: Irena Vincencová született Liptáková
Születési és elhalálozási év: 1932–2017
Születési hely: Péteri (Magyarország)
Az áttelepítés időpontja: 1947
Az áttelepítés helye: Nagypaka
Hivatás, mesterség: szövetkezeti dolgozó, háztartásbeli

Mindent megkaptak, amit megígértek önöknek a toborzók?
• Sok mindent ígértek. Például termőföldet. Itt jó föld van, és mi tudtuk, hogyan kell megművelni. Akkora házat kaptunk, amilyenben Péteriben is laktunk.

Ön hol talált munkát?
• Pakán abban az időben alapították meg a mezőgazdasági termelő-szövetkezetet, amikor megérkeztünk. Nagyapánk is velünk jött, és ő lett a szövetkezet alelnöke. Én az irodákat takarítottam, utána a földeken serénykedtem. Szántottam, vetettem, arattam, csináltam, amit kellett. Nagyapám mellett mindent megtanultam. Tizenkét évesen már magabiztosan mozogtam a ház körül. Apám érkezése után megszületett a negyedik testvérünk és anyám a „háború miatt" nem kapott sem lisztet, sem cukrot. Szüleink kéthetente a román határra jártak árulni, ruhákat cseréltek élelmiszerre. Az öcsém kéthetes volt, mi otthon maradtunk – nagyapám, a gyerekek, meg a két ló, a két tehén, a disznók és a szárnyasok. A jószágot én etettem, és én főztem a családnak.

Milyen volt az ismerkedés a helyiekkel?
• Több mint 50 család érkezett Péterkáról Pakára, ami több mint 500 ember. A település akkor szinte üres volt. Kíváncsiak voltak ránk a helyiek, mi pedig rájuk, így fokozatosan megismerkedtünk egymással. Kérdezték tőlünk, hogy beszélünk-e magyarul. Átjött hozzánk a szomszéd, laftyikát kért kölcsön anyámtól. „Nekünk olyan nincs, Mezei néni!" – válaszoltuk neki, erre ő megmondta, hogy látott nálunk egyet az udvaron. Átjött a portánkra, és kiderült, hogy a káréra gondolt. Tőlünk is sokat tanultak magyarul az itteniek.

Hogyan ismerkedett meg a férjével?
• Sok fiatal járt ide, színjátszó csoportot alapítottunk. A férjem Franciaországban született, mert a szülei ott éltek. Nem tudom hogyan kerültek oda, lehet, azért, mert itt nem találtak munkát. Franciaországban ismerkedtek meg, a gyerekeik is ott születtek. Őket ugyanúgy kitelepítették, ahogyan bennünket is ide, Pakára. Itt ismerkedtünk meg.

Honnan jött a színjátszó csoport megalapításának ötlete?
• Mi Péterkán is játszottunk, utána itt is. Népszerűek voltunk. Annamajorból is eljöttek az érdeklődők, hogy megnézzék a szlovák lányokat. Volt egy magyar barátnőm, fordítottam neki az előadást, amikor szlovákul játszottunk. Mögöttünk ültek, és amikor a végén táncoltunk, megköszönték, hogy lefordítottam a darabot, mert így ők is mindent megértettek. Hrutka Pavel alapította meg a színházat, a húgommal mi is tagjai voltunk a társulatnak, játszottunk, táncoltunk. A templomi búcsút is megtartottuk. Péterkán szeptemberben volt a búcsú, az öregek Pakán is megünnepelték, így itt két búcsút is ültünk egy évben.

Tartják a kapcsolatot a Magyarországon maradt családtagokkal?
• Igen, minden évben két napra szoktunk visszamenni. Ma is hívnak a rokonok, évente meglátogatjuk egymást, egyszer ők jönnek, másszor mi, ott is énekelünk és táncolunk. Én ott már mindent ismerek. Ott Balcovkának hívnak. Mindig mondom, hogy én Lip-

tácska vagyok, vagy Vincencka, a vezetéknevem és a lánykori nevem alapján. Azt mondják, hogy ott mindig Balcovka maradok, anyám lánykori neve ugyanis Balcová volt.

Irena Vincencová (1932–2017)

Ma is abban a házban él, ahova a kitelepítéskor elhelyezték a családját?
• Ezt a házunkat már mi építettük, ebben az utcában nem voltak házak, csak földek. A testvéreim Pozsonyba és Somorjára költöztek. Eredetileg a templomtól nem messze laktunk a Fő úton.

Hogyan tekint vissza a kitelepítésre?
• Mi megtanultunk itt élni, már hozzászoktunk. Úgy láttam, hogy itt sokkal egyszerűbben éltek az emberek, mint nálunk, Péterkán. Mi a kapát is máshogy, szebben hordtuk. Itt hosszú kapanyeleket használtak, nem értettük, mit csinálnak a földeken. Amikor látták, hogy mi hogyan kapálunk, ellesték tőlünk. A magyarokkal magyarul, a szlovákokkal szlovákul beszéltünk. Ők is elismerték, hogy mi szebben beszélünk magyarul. Sokszor kérdezték tőlünk, hogy egyes kifejezéseket hogyan mondjanak helyesen magyarul. Az iskolában azt sem tudtuk, hol van Csallóköz, csak azt tanultuk, hogy csallóközi szél fúj. Most már tudom, hol van a Csallóköz. Az elején voltak kisebb konfliktusok a faluban, a helyiek nem örültek nekünk. A szomszédunk, amikor berúgott, sokszor szidott bennünket, de minket az nem érdekelt. Ez az állapot addig tartott, amíg nem ismertük meg egymást.

Ha tehetné, visszatérne Péteribe?
• Volt rá lehetőség, de mi nem éltünk vele. Már megszoktuk az ittlétet. De akadtak olyan honfitársaink is, aki visszamentek Magyarországra.

(Bartalos Éva)

Takács Józsefné Sill Júlia

„Péteri lakosból pakaivá váltam”

Szenyan László 10 éves volt, amikor édesanyja és édesapja 1947-ben úgy döntött, hogy a csehszlovák-magyar lakosságcsere értelmében, a Budapesttől mindössze 28 kilométerre fekvő Péteriből Csehszlovákiába költöznek, és új életet kezdenek. Szenyanék – mintegy 470 péteri lakossal együtt – ekkor kerültek falunkba, Nagypakára. A kiváló egészségnek örvendő Laci bácsi emlékezetében máig elevenen élnek az áttelepülés mozzanatai, melyekről ma is sokat mesél unokáinak.

Név: Szenyan László

Születési év: 1937

Születési hely: Péteri (Magyarország)

Jelenlegi lakhely: Nagypaka (Szlovákia)

Az áttelepülés időpontja: 1947

Az áttelepítés helye: Nagypaka

Hivatás, mesterség: a helyi szövetkezet alkalmazottja, traktorista, anyagbeszerző

Hogy emlékszik vissza szülőfalujára, Péterire és arra az időre, amit 10 éves koráig ott töltött?

• Péteri Monor és Gyömrő között fekvő kistelepülés, ahová a 18. század derekán telepítettek be szlovák családokat Zólyom és Besztercebánya környékéről. A betelepített családok közül hét művelte a földesúr birtokát. A Szenyan család is e családok közé tartozott. Az én eleim is ide vezethetők vissza. A szlovák telepesek sokáig megtartották nyelvüket és szokásaikat. Szüleim már magyar nemzetiségűnek vallották magukat, de otthon kevert nyelven beszéltünk: magyarul is, szlovákul is. Van egy húgom, aki 1939-ben született, ő ma Csukárpakán él. Szegény család voltunk, édesapám asztalosiparosként kereste a családnak a kenyérre valót, édesanyám pedig „nem dolgozott”, otthon volt velünk, gyerekekkel. Péterin kezdtem el iskolába járni, ahol magyar nyelven folyt a tanítás. Négy évig jártam ide elemibe. Négytagú családunk hetven évvel ezelőtt hagyta el a falut, és költözött át az akkori Csehszlovákiába.

Hogy emlékszik vissza a költözésre? Mi várta itt, Pakán a családot?

• Arra jól emlékszem, hogy kassai katonák segítettek a költözésben. Péterin teherautóra rakták a holminkat, majd Monoron, a vasútállomáson bevagoníroztak bennünket, és ugyanazok a katonák Nagypakán is megjelentek, majd segítettek lerakodni. Mindent elhozhattunk otthonról, de nekünk nem voltak állataink, csak egy kevés bútorunk és pár bőröndünk, ez volt minden vagyonunk. Mi nem akaratunk ellenére kerültünk ide. Gyerek voltam még, nem értettem sokat a világ dolgaiból, de úgy tudom, hogy felajánlották nekünk az ideköltözés lehetőségét. Szüleim a jobb élet reményében döntöttek az áttelepülés mellett. Az otthon maradt nagyszülők is azt mondták a szüleimnek: choďte, a skúste, menjetek, próbáljátok meg. Nem marasztaltak. Itt lakást, házat ígértek nekünk, de meglepődtünk, mikor ‘47-ben leszálltunk a vonatállomáson, mert az a ház, melyet apámnak

ígértek Nagypakán, akkorra már foglalt volt. Egyszerűen odaadták másnak. Eleinte azoknál az ismerősöknél húztuk meg magunkat, akik szintén velünk együtt érkeztek, de nekik jutott ingatlan, nekünk meg nem.

Hogyan sikerült a beilleszkedés?

• Mivel több ismerős család érkezett ide egyszerre, nem éreztük idegennek magunkat. Csak a vidék volt más, de ahhoz is könnyen hozzászoktunk. Mivel az ígért házba nem költözhettünk, kezdetben keresztanyámnál, édesanyám egyik testvérénél laktunk Csukárpakán. Ők tízen voltak testvérek, de csak ketten költöztek el közülük Péteriről. Apámnak csak egy testvére volt, ő azonban otthon maradt. Keresztanyámtól később elköltöztünk, a csukárpakai iskola épületébe. Azt követően egy tanítólakásban laktunk, majd az államosítás után szövetkezeti lakásba költöztünk Nagypakán. Édesapám eleinte Pozsonyba járt dolgozni, ács- és asztalosmunkát vállalt, aztán megalakult a mezőgazdasági termelő-szövetkezet, és ott dolgozott. Mivel sok korombeli érkezett velem együtt, így a beilleszkedéssel a faluban nem volt különösebb probléma. Hamar jóban lettünk az itteni szomszédokkal. Arra emlékszem, hogy az itt élők szinte semmit nem beszéltek szlovákul, annyit sem értettek, hogy dobrý deň. És mégis szlovák iskolába kellett járniuk. Mivel épp szeptemberben érkeztünk a faluba, én folytattam az ötödik osztályt. Fura volt, hogy a négy elemit otthon magyarul jártam, itt pedig szlovákul tanultunk, mert nem volt magyar iskola. A tanítóink viszont magyarok voltak, ők tanítottak szlovákul. A pakai iskola után Somorján tanultam tovább, szintén szlovák nyelven.

Időközben felnőtté cseperedett. Hogy alakult a további élete?

• 1957-ben berukkoltam katonának, s mikor két évvel később leszereltem, a helyi szövetkezet traktorállomásán kezdtem el dolgozni. Mezőgazdasági munkát végeztem, traktort, kombájnt vezettem, majd '63-tól én lettem a szövetkezet bevásárlója, anyagbeszerzője. Ezt a munkát végeztem aztán ötven éven keresztül, egészen addig, míg nyugdíjba nem vonultam. Teherautóval jártam az országot. Huszonnégy éves koromban megnősültem. A feleségem idevalósi, kispakai. A mi családunk és mindenki, aki Péteriből származott, evangélikus vallású. '47-től '53-ig én is rendszeresen eljártam a somorjai evangélikus gyülekezetbe. A feleségem viszont katolikus. A polgári esküvő után a nagypakai templomban is összeházasodtunk. A plébános úr azt mondta, hogy nem kell átkeresztelkednem, csak hagyjam a feleségem templomba járni. Ebből sosem volt vita köztünk. Ezt a házat, amelyben most lakunk, a '60-as évek elején építettük. Egy fiunk született, neki pedig két lánya, és van már egy kis dédunokám is.

Hogy tartották a kapcsolatot az otthon maradt rokonokkal?

• A szüleim által soha nem hangzott el olyan kijelentés, hogy megbánták volna az ideköltözést. Én még könnyebben megbarátkoztam a sorssal, hiszen már 70 éve itt élek a Csallóközben, teljes mértékben pakainak vallom magam. A rokonság nagy része azért mégiscsak Magyarországon maradt, ezért természetes, hogy tartottuk egymással a kapcsolatot. Minden évben hazajártam évente kétszer, volt, hogy többször is. Szerencsére nem nagy a távolság Péteri és Nagypaka között. Autóba ülök, és két óra alatt ott is vagyok.

A PÉTERI ISKOLA ÉPÜLETE

A fiamat a nyári szünidőben minden évben elvittem egy hónapra az unokatestvéréhez, anyám egyik testvérének fiához vakációzni. A feleségem szélesebb családját is érintette a kitelepítés és a lakosságcsere. Őket innen költöztették Magyarországra, de velük más volt a helyzet. Nekik nem volt választási lehetőségük, mint az én szüleimnek. A feleségem részéről így vannak rokonaink Baján, Sátoraljaújhelyen, Pécsett, Szombathelyen. Éppen ezért mi többször voltunk Magyarországon rokonlátogatáson. Péteriben legutoljára két éve jártam, anyám egyik fiútestvére pedig nemrég látogatott meg bennünket. Voltak már többször is nálunk, de én jártam gyakrabban hozzájuk.

Mi minden változott meg azóta a szülőfalujában?

• Az iskola épülete még a mai napig ott áll, ahová én is jártam. Bartal és Hubert – erre a két névre emlékszem az elemiből, ők voltak a tanítóink. Óvodába is jártam, de sajnos abból az időből egy nevet sem tudok felidézni. Megvannak még a régi házak is, de azóta új utcákat is nyitottak. Nagyon soká úgy jártunk vissza édesanyám testvéréhez, hogy nem volt leaszfaltozva az utcájuk, tele volt gödrökkel, de legutóbb, mikor náluk jártam, már megcsinálták. Minden alkalommal kimegyünk a temetőbe a nagyszüleim sírjához. A temetőben azonban nincsenek sírkövek, néha csak nehezen tudjuk megállapítani, hogy valóban jó sírra tesszük-e a virágot. Az egyik nagyanyám 94 évet élt, a másik 87 éves korában halt meg. A rokonok közül sem lakik már mindenki a faluban. Édesanyám kilenc testvére közül nem rég halt meg az utolsó is, az unokatestvéreim közül pedig van, aki Monoron, van, aki Gyömrőn él.

Vannak olyan szokások, néphagyományok, esetleg ízek, melyeket még Péterin ismert meg, s melyeket szeret a mai napig?
• Itt ugyanazokat a szokásokat tartották az emberek, mint tízéves koromig a péteriek. Karácsonykor énekelni jártunk, húsvétkor meglocsoltuk a lányokat. Nagy különbség nem volt az ottani és az itteni hagyományok között. Az ételeink is nagyjából megegyeztek. Édesanyám a péteri ízeket hozta magával, s miután megnősültem, a feleségem is átvett tőle néhány receptet. A sóskát és a spenótot viszont mi addig nem ismertük. Egyszerűen nem volt otthon a szülői ház kertjében. A feleségem ismertette meg velem az ebből a két növényből készült ételeket, de én ezeket a mai napig nem eszem. Sem a sóskát, sem a spenótot nem szeretem.

Itt a faluban mindenki, akit Szenyannak hívnak, Péteriből származik?
• Azt hiszem, igen. '47-ben 60-70 család költözött ide, közülük nagyon sok volt a Szenyan. Nekünk csak a Csukárpakára költözött keresztanyám volt közvetlen rokonunk, a többiekkel csak névrokonságban állunk. Én például magyarul írom a saját nevem, de egyszer Brünnben megbüntettek a rendőrök, mert a személyimben Szenyanként szerepeltem, a jogosítványomban viszont Seňanként írták be a vezetéknevem. Hiába magyaráztam, hogy nem az én hibám, és a rendőrségen változtattak a nevemen, nem úsztam meg a száz koronás büntetést. A fiamat is Seňanként anyakönyvezték.

A családon belül milyen nyelven kommunikálnak egymással? Szokott mesélni az unokáinak a gyerekkoráról, és arról, hogy került Nagypakára?
• Mi keverünk, beszélünk így is, úgy is. Ami nem jut eszünkbe magyarul, azt mondjuk szlovákul és fordítva. A fiam már szlovák iskolába járt. A feleségem szinte vele együtt tanulta meg a nyelvet, mikor együtt forgatták a szlovák tankönyveket. Nálunk ebből nincs probléma, és a faluban sem. Nem is volt soha. A két lányunokámnak sokat mesélek. A fiammal, mikor még gyerek volt, minden szombaton lejártunk nyáron a Balatonra. Reggel mentünk, este jöttünk. Neki is sokat meséltem a múltbeli dolgokról. Mindannyiak tudják, honnan erednek a gyökereim.

Hogy telnek a mindennapjai?
• Hála Istennek, egészségesnek érzem magam. Rendszeresen járok ellenőrzésekre, és a doktor úr is azt szokta mondani, hogy csak így tovább. A ház körüli munkákat mind elvégzem. Ápolom a kertet, füvet nyírok, kapálok, teszek-veszek, amit kell. Emellett mind a mai napig sofőrködöm. Ha a feleségemet, menyemet vagy az unokáimat vinni kell valahová, máris bepattanok az autóba és indulunk is. Nagyon szeretek vezetni, utazni. A látásom jó, így nem okoz gondot a vezetés, akár Pozsonyba kell menni, akár Magyarországra rokonlátogatásra.

(Kiss Balázs)

„Nagyon nehezen szoktam meg…”

Name: Alžbeta Seňanová szül. Hudecová
Born: 1931
Birthplace: Péteri (Hungary)
Current residence: Csukárpaka (Slovakia)
Year of resettlement: 1947
Place of resettlement: Csukárpaka
Occupation: a helyi mezőgazdasági TSZ tagja, az állattenyésztési részleg dolgozója

Mikor települtek át a Csallóközbe, és hogyan élte meg a lakosságcserét?
• 1931. május 5-én születtem Péteriben. Tízen voltunk testvérek: Mihály – őt két éves korában lovak gázolták halálra –, Ferenc, Sándor, Károly, János, Erzsébet, Ilonka, Mihály, Tibor, Gizella. 1947 szeptembere óta élünk a Csallóközben. Két nővérem annak idején már egyformán házas volt, és nem tartottak velünk. Édesanyánk meghalt, amikor a front átvonult a falunkon. Udvarunkat találat érte, szülőnk robbanás áldozatává vált. Az oroszok megérkezésével nyugalmunk lett. A katonák jóságosak voltak hozzánk. Segítették a családot. Árvák maradtunk, sajnáltak bennünket. Legifjabb húgunkat a karjukon hordozták. Az elemibe Péteriben jártam, hat éven át magyar tannyelvű iskolában tanultam, bár a tanítónk szlovák ember volt.

Mi alapján döntött a család, hogy áttelepüljenek-e vagy ne Csehszlovákiába?
• Én nem akartam eljönni hazulról. Agitáltak bennünket. A szervezők gyűléseket hívtak össze, mindenkit igyekeztek meggyőzni, hogy településünk át. Engem a bátyáim beszéltek rá „a nagy utazásra”, azt mondták: próbáljuk meg! Édesapánk csak két hónappal később csatlakozott hozzánk. Minden bútorzatot, ágyneműt, ruházatot magunkkal hozhattunk. Teherautókra rakodtunk föl, és a monori vasútállomáson vagonokba szálltunk át.

Hogyan zajlott a „honosodás”, az otthonteremtés Pakán?
• Pakán két házat is felajánlottak a családunknak, mindkettő régi épületnek számított. Majd egy harmadikhoz vittek bennünket. Péteriben nagyon szép, ápolt portán éltünk, hiszen édesapánk kőművesnek tanult ki. A szobánk padlózott volt, ellenben Pakán földes. Mindenütt kosz maradt az állatok után. Kétségbe estem, csendőrök őriztek, mert kútba akartam vetni magam. Nagyon nehezen szoktam meg…

Az áttelepülés után azonnal találtak munkát maguknak?
• Édesapánk kőművesként Pozsonyban dolgozott. Oda akarta költöztetni a famíliát, de a nővéreim maradásra bírták őt. 1949-ben férjhez mentem. A párom szintén áttelepült volt, ő is Péteriből származott. Kőművesmunkát végzett. Járási tisztviselőként a politikában is működött egy rövid ideig. Ami engem illet, Pakán egy-két éven belül megalakult a helyi mezőgazdasági termelő-szövetkezet, 33 évig annak állattenyésztési részlegén dolgoztam. A fiunk Pozsonyban élt, ott is halt meg hat évvel ezelőtt.

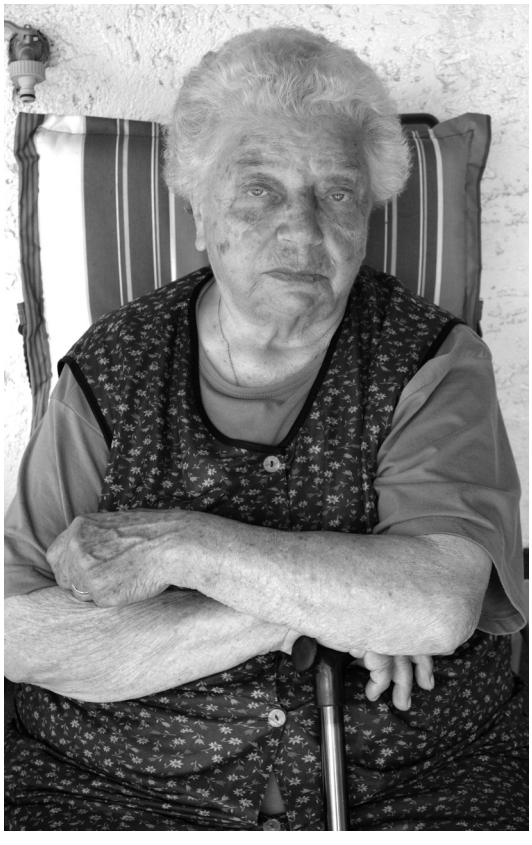

Alžbeta Seňanová (2017)

Nem voltak konfliktusok az emberek között?

• Itt-ott előfordultak nézeteltérések. „Kiebrudalunk benneteket a Duna túlsó oldalára" – mondogatták egyesek, de a többséggel jó kapcsolatokat ápoltunk. És persze nekünk „magyaroknak" is alkalmazkodnunk kellett az új körülményekhez, hiszen mi voltunk azok, akik új környezetbe érkeztünk. A helyi kultúrházba jártunk együtt szórakozni, pihenni, ismerkedni. Színtársulatot hoztunk létre. Darabokat tanultunk be és mutattunk be a közönségnek. Édesapámat nem más, mint maga Jozef Króner győzködte, menjen föl Pozsonyba színésznek. Nagyon tehetséges volt.

Hogyan tekint az 1946-ban megkötött magyar-csehszlovák államközi lakosságcseréről szóló egyezményre mai szemmel?

• Nem tudom, hogy Péteriben ma jobb élet van-e, mint itt, a Csallóközben. És azt sem tudom, hogy jobb volna-e nekünk, ha Magyarországon maradtunk volna. Én – mondtam már az imént – nem akartam „átjönni" Csehszlovákiába. Azonban nem volt más választásom, csatlakoznom kellett fiatalabb testvéreimhez, mert édesanyánk elvesztése után a család „fejének" számítottam.

Mit csinál a szabadidejében?

• Mi, péteri áttelepültek mindnyájan evangélikusok vagyunk. A somorjai lelkésznő havonta egyszer „átjár" hozzánk. Az istentiszteleteket a postahivatal tanácstermében tartjuk. Napi elfoglaltságaim közé tartozik, hogy meghallgatom a híreket a rádióban. Mindkét szememet megműtötték, ezért a tévét nézni órák hosszan nem tudom. A kiskutyámmal foglalkozom. Délutánonként az utcabeli asszonyokkal kiülünk a kispadra. Sajnos, egyre kevesebben vagyunk... Asszonykoszorúnk tagjai közül én vagyok a legidősebb. A témáink nem valami extrák. A főzésről csevegünk, arról, hogy ki, mit és hogyan csinált a háztartásban, továbbá megbeszéljük, mi újság Nagypakán. Mérgelődök, mert már alig bírok tenni-venni. Bezzeg valamikor, rengeteget dolgoztam. Nekem már talán az volna a legjobb, ha utána mehetnék a páromnak az örök hazába...

(Lelkes Vince)

Gyerekként a földeken robotoltak

Helena Mravíková a magyarországi Péteri községben született, kilenc hónapos volt, mikor családjával együtt Csehszlovákiába kellett költözniük. Nagypakán kaptak házat, itt telepedtek le. Mravíková asszony azóta is ebben a falurészben él.

Név: Helena Mravíková szül. Seňaová
Születési év: 1947
Születési hely: Péteri (Magyarország)
Jelenlegi lakhely: Nagypaka (Szlovákia)
Az áttelepülés időpontja: 1947
Az áttelepítés helye: Nagypaka
Hivatás, mesterség: alkalmazott az egészségügyben

Mit meséltek Önnek a szülei azokról az időkről, a költözés napjairól, a beilleszkedésről?
• A legidősebb bátyám öt éves volt, én kilenc hónapos. Ahogy édesanyám mesélte, vagonokban érkeztünk, majd megszabták mindenkinek, hol fog lakni.

Hol kaptak végül házat?
• A vendéglőtől a második házat utalták ki nekünk, ott is éltünk a nagyszülőkkel együtt. Ez egy „L" alakú ház volt, hátul voltak az istállók. Volt egy lovunk, később kecskénk és tehenünk is. Jártunk a malomba édesapánkkal lisztet őröltetni.

Jó állapotban volt a ház, amibe beköltöztek?
• Nem éppen. Édesanyám és a többiek, akik Magyarországról érkeztek, mesélték, hogy a ganérakás a konyha előtt volt, mindenütt poloskák voltak. A helyiségeket ki kellett meszelni, senki nem értette, hogy költözhetnénk be ilyen koszba, főleg egy kisbabával. Szörnyű állapotok uralkodtak itt.

Magyarországon, Péteriben milyen házat hagytak ott?
• Ott szintén öregebb házunk volt, két szobával – az egyik ablaka az utcára nézett, a másiké a hátsó udvar felé, a kettő közt pedig volt a konyha. Magyarországon először 16 éves koromban jártam. A nagynéném megmutatta nekem, melyik ágyon születtem. Erre élénken emlékszem. Aztán persze több alkalommal is jártunk arra, engem ott kereszteltek meg.

Hányan jöttek Szlovákiába, mekkora volt a család?
• Hárman voltunk testvérek, a szüleim, a nagyszülők, a további két lánytestvérem már itt született Pakán. A nagy szobában heten aludtunk, a kis szobában pedig a nagyszülők laktak.

Akkor csak magyarok laktak itt. Milyen volt a fogadtatás, a hangulat?
• Konfliktus soha nem volt, most is élnek itt magyarok és nagyon jól megértjük egymást. Gyerekkoromban magyar barátnőm is volt, aki tőlem szlovákul tanult, én pedig tőle magyarul.

Van még Péteriben rokona?
• Az idősebbek sajnos már meghaltak, de az ő gyerekeik még ott élnek. Most már nem is járok oda, az ottani rokonok közül a keresztanyám fia volt itt egyszer a feleségével, de éppen nem voltam itthon, úgyhogy nem találkoztunk. Amikor mi mentünk hozzájuk, ott mindig szlovákul beszélgettünk.

Iskolába Nagypakán járt?
• Igen, itt népiskola volt, a templom mellett, ott volt a szlovák iskola. Oda jártunk, ötödiktől pedig Somorjára. Pakán a szlovák iskola mellett volt egy magyar is és mi a magyar gyerekekkel együtt játszottunk. Akkor még a templom környéke nem volt elkerítve, dombok voltak mellette, ahol szánkózhattunk. Minden gyerek ott és együtt játszott, mindegy volt, hogy magyar vagy szlovák.

A szülei mivel foglalkoztak? Miből éltek meg?
• Édesanyám a mezőgazdasági szövetkezetben dolgozott, édesapám pedig ács volt, tetőket csináltak.

Amikor megérkeztek, a szülők azonnal kaptak munkát?
• Nem, nem…

Akkor miből tudtak megélni?
• Nem volt egyszerű az az időszak, sokat nélkülöztünk. Később kaptunk egy kis földet, amit megművelhettünk. Sokszor jártunk segíteni édesanyánknak kapálni, művelni a földet…

Hány évesek voltak?
• Gyerekek voltunk, tudom, még iskolások. De még az iskola előtt. Az idősebb testvér két sort kapott, hogy megkapálja, a fiatalabbak egyet. Hazajöttünk az iskolából, ledobtuk a táskáinkat és tudtuk, hogy kell mennünk anyu után, segíteni neki.

Milyen most Nagypakán? Hogy érzi itt magát?
• Ha belegondolok, hogy 70 éve itt élek, már megszoktam. Igazából én nem is tudom, milyen volt Magyarországon, csak az elbeszélések alapján. A kezdetek nehezek voltak, nagyon nehezek. De gyerekként ezt máshogy éltük meg. Tudtunk játszani, az mellett, hogy dolgozni kellett. Az élet megtanított bennünket mindenre, tudtuk, hogy robotolni kell, tudtuk, hogy miért kell azt tennünk, amit teszünk, és megtanultuk becsülni az életet. Néha rossz sorunk volt, néha jobb... Ez történt, változtatni már nem tudunk rajta.

(Angyal Sándor)

„Már hetven éve itt vagyok”

Horváthová Helena Lipták Helenaként született a Budapesthez közeli Péteriben. Tizenhét éves kamaszlány volt, amikor 1947-ben családjával együtt megérkeztek Nagypakára. Helena lehetőségként élte meg az áttelepülést, szüleivel együtt a jobb élet reményében pakolták föl csomagjaikat a Nagypakára tartó vonatra, hogy a háború nyomait viselő Péterit maguk mögött hagyva új életet kezdhessenek a csallóközi faluban.

Név: Helena Horváthová szül. Liptáková
Születési év: 1930
Születési hely: Péteri (Magyarország)
Jelenlegi lakhely: Csukárpaka (Szlovákia)
Az áttelepülés időpontja: 1947
Az áttelepítés helye: Csukárpaka
Hivatás, mesterség: alkalmazott

Hogyan éltek Péteriben?

• Látszottak a háború nyomai, a mi Péterkánk közel volt a németek által ostromlott Budapesthez. A pincében, krumpliszsákokon vészeltük át ezt az időszakot. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy úgy döntsünk, eljövünk onnan. Mi otthon szlovákul beszéltünk, de magyar iskolába jártunk. Ha az iskolában egymás között szlovákul beszéltünk, akkor kikaptunk érte, ami nagy szégyen volt. Főleg, ha lány kapta. Buta tótoknak neveztek bennünket. Nem vagyok rasszista, szlovákul és magyarul is beszélek, mert osztom azt a véleményt, hogy minél több nyelvet beszélsz, annál több ember vagy. A nagymamám nehezen beszélt magyarul, mi, gyerekek gyakran kinevettük őt, mert jobban beszéltük a nyelvet. Nagyanyámat egyszer behívták a bíróságra tanúskodni, ahol a gúnyolódásunk miatt csak szlovákul mert megszólalni. Az ügyvédnek ez nem tetszett, de a bíró rászólt, hogy nagyanyám úgy beszél, ahogy a legjobban tud, az anyanyelvén.

Mire emlékszik a deportálásból?

• Tizenhét éves voltam, amikor eljöttünk Péteriből, örültem, hogy eljöttünk onnan. Jól emlékszem mindenre. Akiknek kevés vagyonuk volt, azok korábban jöttek. Mi egy vagonba pakoltunk be, amellyel a dédszüleim utaztak, utánuk érkeztünk mi. Nem tudom, hogy ez propaganda volt-e, de azt mondták, hogy ha nem jövünk most, akkor később csak 25 kilogrammos csomaggal indulhatunk útnak. Földbirtokunk is volt ott és két házunk. És ide kerültünk egy nagyon öreg házba. Később újjáépíttették, de fizetnünk kellett érte. Mindenbe beleegyeztünk. Elégedettek voltunk itt, annak ellenére is, hogy a helyi lakosok eleinte nem rokonszenveztek velünk. Én tudom, hogy nem volt helyes a lakosságcsere.

Az egész család átköltözött?

• Igen, a szüleim, nagyszüleim és dédszüleim is. Van egy unokanővérem, akivel nem akartunk elválni egymástól. De az édesanyja özvegy volt, így nem tudta megszervezni az utat. Ők ott maradtak.

Tudták, mi vár itt önökre?
• A nagyapám több nyelven beszélt, először körbeutaztatták őt a falukban. Ő Szenc környékén akart letelepedni, mert szőlőtermesztéssel is foglalkozott. Megkérdezte tőlünk, hogy mit szólunk az ötlethez. Úgy gondoltuk, hogy itt jobb életünk lehet.

Milyennek látta Nagypakát, amikor megérkeztek?
• Amikor megérkeztünk, nekem minden tetszett, fiatalon az ember gyorsan hozzászokott az újdonságokhoz. A házunk azonban omladozott, egy szobát rendbe hoztunk, a többit kölcsönből építettük fel. Nem kastélyba érkeztünk, de fiatalon ez nem érdekelte az embert. Vonattal jöttünk, de mindent elhozhattunk otthonról, az állatokat is. Nem emlékszem arra, hogy ellenőrizték volna a csomagokat. Amikor megérkeztünk, sok legény eljött, hogy megnézzen engem és a nővéremet. Itt olyan háború utáni hangulat volt, keverék lakosság gyűlt össze. Végül összeismerkedtünk, ha búcsú volt, értünk is megálltak és együtt mentünk szórakozni.

Hogyan fogadták önöket a helyi lakosok?
• Először természetesen nem üdvözöltek bennünket, de engem ez nem zavart. A nagyszüleim Macházán telepedtek le, ők kapták a legszebb házat, mert Péterkán két házuk is volt. Szívélyesen fogadták az itteni lakosokat, akik kíváncsiak voltak rájuk. Nagyapám borkészítéssel is foglalkozott, mindig megkínálta azokat, akik betértek az udvarba. Végül azt mondták, hogy kedvesebbek azoknál, akik korábban ott laktak. A szüleim, elsősorban az édesapám azonban a fiatal és az idősebb generáció közötti ellentétek miatt saját házat akart. Így kaptuk meg ezt a birtokot, amit fokozatosan helyreállítottunk, kitakarítottuk, újjáépítettük a házat. Én egy tanfolyam elvégzése után a pozsonyi postán kezdtem el dolgozni. A férjemmel is ott ismerkedtem meg. Ő nagypakai volt, Nagyszombatban dolgozott, egymás között szlovákul beszéltünk, de a gyerekeink és az unokáink is tudnak magyarul.

Milyen gyakran látogattak haza Péteribe? Ma is tartják még a kapcsolatot az ottani rokonokkal?
• Többször is voltunk Péteriben. Az utóbbi években azonban keveset jártam, elfáradtam. Ahogy mondtam, a nagynéném és a lánya nem jöttek velünk. Pedig az unokanővérem szívesen jött volna, de mivel nem volt felnőtt – 21 éves –, ezért egyedül nem jöhetett. Ma már nincs miért elmennem oda, mert nincs ott senkim, ők meghaltak, én megöregedtem. Az unokanővérem pedig intézetbe került.

Ennyi év távlatából mit tekint a hazájának?
• Már hetven éve itt vagyok, nem panaszkodhatom, nagyon megszerettek bennünket. Azt nem tudom, hogy ez mennyire volt őszinte az irányukból, de jóban voltunk az itteni lakosokkal. A szüleimmel együtt tettük rendbe a házat. „Ne félj kislányom, megcsináljuk" – mondogatta anyám. Az itteniek is azt mondták, hogy nagyon tiszta az udvarunk, szépen beszélünk szlovákul és magyarul is. Nem bántam meg, hogy eljöttem. Jó férjet találtam. Tudják, a szerelem vak, nem érdekli, hogy ki milyen nemzetiségű.

(Bartalos Éva)

Akik kétszer költöztek

Kalina Ferencné a magyarországi Péteriben született, hét éves volt, mikor családjával együtt Csehszlovákiába kellett költözniük. Összeszedték mindenüket, amit csak lehetett és vagonba szálltak.

Név: Kalina Ferencné szül. Legendi Erzsébet
Születési év: 1939
Születési hely: Péteri (Magyarország)
Jelenlegi lakhely: Péteri
Az áttelepülés időpontja: 1947
Az áttelepítés helye: Nagypaka
Hivatás, mesterség: tanítónő

Mi előzte meg az utazást?
• Agitálás előzte meg. Csehszlovákiából érkezett hozzánk néhány személy, akik járták a falut, megálltak a házaknál és azt bizonygatták, milyen jó lesz nekünk, ha Nagypakára költözünk. Úgy emlékszem, azt propagálták nagyon, hogy itt sok a cukor, ami olcsó is, mert nálunk akkor hiánycikk volt. Nagy a terület, sok a föld, nekik is és magunknak is dolgozunk majd. Édesapám egyke gyerek volt és a szülei feliratkoztak a listára, hogy jönnének. Persze beírták az egy szem fiukat is, családostul, így jöttünk Nagypakára.

Mit kellett otthagyniuk?
• A szüleimnek volt hét hold földje, fél hold szőlője, jómódú családnak számítottunk, nagyapám kocsmáros volt. Mikor bejöttek az oroszok, burzsujnak mondták őt.

Nagypaka egykori faluközpontja

Mi várta önöket Nagypakán?
• Egy bizonyos Farantai Géza házát kaptuk meg, abban laktunk hét évig. A szüleim nem bírták megszokni ezt az életet itt. A másik nagyapám közben beteg lett Magyarországon, így hát ápolás címén 1955-ben visszamehettünk.

De iskolába ide járt…
• Igen, itt kezdtem a tanulmányaimat, és csodálkoztam is magamon, hogy zökkenőmentesen ment az átállás. Ott ugye még magyar iskolába jártam elsőbe, itt pedig szlovákba. De nem volt ezzel gond. Igaz, hogy Péteriben, mikor iskolába kezdtem járni, magyarul nem tudtam, mert otthon csak szlovákul beszélgettünk.

Akkor nem volt gond az egyik nyelvvel sem. De mi a helyzet manapság?
• Megy a szlovák is, hiszen itt jártam ki a nyolc osztályt, majd elsős gimnazista voltam, mikor visszatelepültünk. Ott viszont voltak nehézségeim a magyar nyelvvel.

Nehéz volt itt a sorsuk?
• Gyerekként meg voltam elégedve mindennel, de egy gyerek, ugye, másként látja ezeket a dolgokat...

A szülők hogy élték meg a költözést?
• A szüleimnek azért nehezebb volt. Péteriben hagytak minden gazdasági felszerelést. Mikor ide jöttek, kaptak 20 hold földet. Kölcsönt vettek fel, olyat, amit „zöld kölcsönnek" neveztek. Két éves visszafizetési időre igényelték, amit sikerült is teljesíteni. Mire megkapaszkodtak volna, megalakult a TSZ és szinte földönfutóvá váltak. Mindent elvettek tőlük. Ezt megint nehezen élték meg, mert két-három évente újrakezdeni az embernek az életet, nem könnyű. Mikor az ember utolérné magát, jön egy újabb csapás.

Amikor visszatértek Péteribe, ott ismét újra kellett kezdeniük mindent?
• Természetesen. Úgy néztek ott ránk, mint hazaárulókra. Fél évig megfigyelés alatt voltak a szüleim, nem is kaptak állást.

Nehéz volt a Csallóköztől elszakadni?
• Az osztálytársaimat, a barátaimat, mindenkit itt kellett hagynom...

Miből éltek Péteriben?
• Napszámból. És hát a nagyapám szőlőjének megműveléséből. Engem Pestre küldtek, ahol szlovák tanítóképzőbe jártam. Azt el is végeztem, de mire kézbe kaptam az oklevelet, megszűnt a szlovák oktatás, úgyhogy később magyar iskolába kezdtem tanítani.

Vissza-visszatérnek Nagypakára néha?
• Évente találkozunk. Most mi vagyunk itt, egy hét múlva pedig a pakaiak jönnek hozzánk.

(Angyal Sándor)

Akiket cseszkóknak hívtak...

Berwinkl Cecília 1936 novemberében született Nagypakán, a Jankó család nyolc gyermekének egyikeként. Alig múlt el 10 éves, amikor a lakosságcsere értelmében elvitték őket a faluból. A pakai gyermekévek idős kora ellenére a mai napig elevenen élnek emlékezetében, az itt töltött idő szinte minden pillanatát fel tudja eleveníteni. Cili néni a szomorú múlt ellenére mindig vidáman gondol vissza szülőfalujára.

Név: Berwinkl Pálné szül. Jankó Cecília

Születési év: 1936

Születési hely: Nagypaka (Csehszlovákia)

Jelenlegi lakhely: Vaskút

Az áttelepülés időpontja: 1947

Az áttelepítés helye: Vaskút

Hivatás, mesterség: szakácsnő

Hogy emlékszik vissza az 1947 előtti évekre?

• Nagypaka akkoriban egy nagyon vidám falu volt. Karácsonykor nagy ünnepséget tartottunk, énekeltünk. A kispakaiak meg a csukárpakaiak átjöttek hozzánk misére. Következett az újév, utána a farsang. A faluban akkoriban még volt egy tó. Ma már nincs meg, nem tudom pontosan, hogyan tűnt el. Amikor az befagyott, mindig azon szánkóztunk, csúszkáltunk. Vetéskor a legények harmonikaszóval, kezükben borosüveggel járták a falut, aratáskor szintúgy. A gazdák befejezték a munkát a földeken, szép koszorút kötöttek, felszúrták azt egy villanyélre, majd énekelve kísértük a marokszedőket. Utána jött a cséplés, ősszel a kukoricafosztás, a répapucolás, a tollfosztás. Abban az időben mindent kézzel végeztek a munkások, nem voltak gépek, mint most. Libát, tehenet őriztünk, állandóan „kint" játszottunk az utcán, a tereken, harsogott az egész falu. Csak egy-két helyen volt akkoriban rádió, a televíziót pedig nem is ismertük. Mindenki kint volt az utcán, az udvarokon. Olyan vidám közösség volt itt, hogy azt el sem tudom mondani. Minden ünnepnek, minden időszaknak megvolt a maga szépsége.

A Jankó család

Ugyanez a vidámság volt jellemző Vaskútra is, ahová áttelepítették a családját?
• Ott minden másképp volt. Mintha temetőbe vittek volna bennünket. Nagyon kevés volt a faluban a magyar, alig hallottunk magyar szót. Svábok és bunyevácok éltek a faluban, és egyáltalán nem voltak barátságosak. Ha ketten összejöttek, máris németül beszélgettek egymással. Nagyon nehezen akartak befogadni bennünket. Nekik mi csak cseszkók voltunk, így hívtak bennünket, mi pedig visszahúzódóak voltunk. Beköltöztették a családunkat egy házba, de az akkor 56 éves édesapám ki sem pakolt. Azt mondta, ez nem a mi házunk, és vissza fogunk menni Pakára. Aztán még negyven évet élt le Magyarországon, 96 éves korában halt meg, de mindig Nagypakát tekintette otthonának. Ahogy én is. Ez a szülőfalum, hiába élek már 71 éve Vaskúton, ide mindig hazajövök.

Kisiskolás korú volt, mikor arra kényszerítették a családját, hogy elhagyja a falut. Hol ült be először az iskolapadba?
• Itt, Nagypakán jártam első osztályba. Másodikba már nem írattak be a szüleim, mert akkor már csak szlovák iskola volt a faluban. Édesapám nem akarta, hogy oda járjak. Szlovákul nem is tanultam meg, de azért egy-két kifejezésre így is emlékszem. Pozor vlak! – épp az előbb láttuk kiírva, ami ugye azt jelenti, hogy Vigyázz, vonat! Aztán múltak az évek, jött a kitelepítés, és Vaskúton már a negyedik osztályban folytattam a tanulmányaimat, karácsonykor pedig áttettek az ötödik osztályba. Még három további évig jártam iskolába, egészen nyolcadikig. Mindössze ennyit tanulhattam. Nekem a tanulásra nem volt több lehetőségem. Magyarországon jött a Rákosi-korszak, édesapám pedig azt mondta, hogy a fiúknak kell szakmát tanulni, mert a családot el kell tartani, a lányok meg majd megélnek a férjük után. Akkor nem volt más lehetőség, mint megfogni a kapát, és az állami gazdaságban dolgozni.

Áll még az ön szülői háza?
• Már sajnos nem. Lebontották és teljesen újjá lett építve. Sokáig romokban állt, mert egy részeges özvegyasszonyt és szintén italozó fiát költöztették be a helyünkre a magyarországi Péteriről, akik semmivel sem törődtek, így a házunk leamortizálódott. Ők azóta meghaltak, tudtommal egy ideig lakatlan volt az épület, de ma már más a tulaj, és egy szép családi ház áll az én szülőházam helyén.

Az elmúlt évtizedekben gyakran jött haza Nagypakára?
• Amikor csak tehettem, jöttem. Most is hoztam az egyik lányomat, és nagyon örülök, hogy most először a vejem is velünk tartott. Nagypakát elfelejteni sosem fogom. Élénk a kapcsolatom a rokonokkal, az itt maradt gyerekkori pajtásokkal, hazalátogatni mindig megható. Most is nagyon jól érzem magam az ismerősök, barátok körében. Jól megvannak itt egymás mellett a magyarok a szlovákokkal, nem úgy, mint mi annak idején a svábokkal. Ma már más a helyzet, az idő múlásával elvegyültünk, összekeveredtünk, németül még gyerekként az utcán megtanultunk, sok vegyes házasság is köttetett.

Berwinkl Pálné szül. Jankó Cecília (Nagypaka, 2017)

Úgy tudom, az unokái számára sem ismeretlen hely a Csallóköz.

• Őket is többször elhoztam már magammal. Nagyon örülök annak, hogy mindig izgatottan várják, ha a Felvidékre jövünk. Sokat meséltem nekik a múltról, tisztában vannak a gyökereikkel. Nekem a kisujjamban van Paka. Van egy idősebb barátnőm, akit velem együtt telepítettek ki. Ő azt mondta a saját unokájának, hogy majd a Cili néni mindent elmesél. Az ő emlékei kissé megkoptak, én viszont kristálytisztán emlékszem mindenre. Amikor először jöhettünk haza Vaskútról, édesapám örömmel mutatta azt a feszületet, amelynek felállításakor még ő is segédkezett. „Nézzétek, a pléh Krisztus!" – kiáltott fel, mikor meglátta a fémből készült Jézus-képet a faluban, melyet saját kezével erősített fel. Valahogy így elevenítem fel a saját emlékeimet én is az unokáimnak. Ha pedig otthon a tévét nézve vagy a rádiót hallgatva meghallok valami ide vonatkozó hírt, mindig nosztalgiával telve dobban a szívem.

(Kiss Balázs)

A Takács fivérek: József, Ferenc, Jenő és István

„Nekem Nagypaka nagyon sokat jelent”

Borbély Gáborné szül. Takács Júlia
(Nagypaka, 2017)

Név: Borbély Gáborné szül. Takács Júlia
Születési év: 1943
Születési hely: Nagypaka (Csehszlovákia)
Jelenlegi lakhely: Gyömrő
Az áttelepülés időpontja: 1947
Az áttelepítés helye: Gara
Hivatás, mesterség: óvónő

Borbély Gáborné született Takács Júlia Nagypakán látta meg a napvilágot 1943-ban. Épp hogy elmúlt négy éves, mikor vagonokba rakták a családját és Magyarországra vitték őket. Gyerekként persze máshogy élte meg a történéseket, mint a felnőttek, mégis gyakran könny szökik a szemébe, ahogy emlékei közt kutatva mesél.

Egy négy éves gyermek mennyire képes felfogni a körülötte lévő világot? Ön hogy emlékszik vissza arra az „eseményre”, amikor Magyarországra kellett költözniük?
• Nagyon sok mindenre nem emlékszem. Nem tudom, mennyi ideig utaztunk a vagonban, amelyben ott volt az egész családom. Öten voltunk testvérek, én voltam a második, a legkisebb öcsém négy hónapos volt. Az utazásból arra emlékszem, hogy nagy ritkán, amikor megállt a vonat, akkor apukám kezét nagyon szorítottam és leszálltam vele. De nagyon más nem maradt meg az útból. Hosszú vonatok zakatoltak velünk és úgy rémlik, nagyon sokat aludtunk. Játszani nem lehetett, anyukám foglalt le bennünket.

Mivel?
• Énekelgettünk. Arra emlékszem, hogy egy alkalommal, mikor leszálltunk, a kedvenc színes labdám elgurult a sínek közé és már nem lehetett visszahozni, mert sietni kellett visszaszállni. Ez nagyon élesen megmaradt bennem.

Önöket Garára vitték. Emlékszik az érkezésre?
• Nagyon élénken. Felszabadulás volt számunkra, hogy végre nem a vagonban vagyunk. Egy szép faluba érkeztünk meg, és mivel az öcsém megbetegedett, orvost kellett keríteni. Azonnal jött is a doktor, és ott az udvaron, egy asztalon megvizsgálta őt. Mi gyerekként pedig szinte rögtön barátnőket találtunk magunknak. Bármilyen hihetetlenül hangzik, nagy örömet jelentett mindez egy gyereknek.

Mit vihettek magukkal?
• Mindent elvihettünk. Pakán még a nagyapámékkal laktunk egy házban, apukámék már építkezni akartak, megvolt a telek, az építőanyag is. A terv az volt, hogy a következő évben felépítik a saját házukat. Mindent ott kellett hagynunk. A vagonban minden értékünk ott volt, amit el tudtunk hozni, még az állatok is, de azok külön.

Gondolom, szüleitől többször hallott történeteket.
• Nagyon sokat mesélt nekem apukám, sokszor mentem ki vele a szőlőbe. Vele jöttem először vissza a Csallóközbe, amire ha csak visszagondolok, elkap a sírás…

Mikor történt ez?
• Huszonkét éves voltam akkor, 1965-ben az árvíz után jöttünk vissza. Hajnalba érkeztünk Nagypakára, és apukám majd' lerepült a vonatról.

Kik maradtak akkor itt?
• Apukám bátyja a családjával együtt itt maradt. Mi azóta is sokat járunk ide a rokonokhoz, tartjuk velük a kapcsolatot. Nemrégiben az öcsém 70. születésnapjára négy család jött el hozzánk, Nagypakáról is érkeztek hozzátartozók. Az én gyerekeim Gyömrőn élnek, és elterveztük, hogy eljövünk majd egy rokoni látogatásra. Nekem Nagypaka nagyon sokat jelent. És most el fogom hozni a gyerekeimet is.

Garán milyen házat kaptak?
• Gara egy gazdag sváb falu. Ott egy nagyon gyönyörű és nagy házat kaptunk, ahol két család bőven elfért. Olyan csodálatos bútorok voltak ott, amiről itthon nem is álmodhattunk. Mondhatni, jólétbe kerültünk, a környezetünk gazdag volt, öt hold földet kaptunk. Szép ház, gyönyörű kert. Apukám itthon még méhészkedett és elhozhatta magával a méhcsaládot is.

Soha nem volt arról szó, hogy visszatérnének Nagypakára?
• Apukám hallani sem akart erről. Ő azt mondta, hogy nagyon sajnálja, amit itt kellett hagyni, de ő meggondolta és ez az egy talán, ami pozitívum, hogy volt lehetőségük egy kicsit mégis kezdeni magunkkal valamit. Jó volt ott a föld, és ő mint földműves ragaszkodott ehhez. Ott újra kialakították az életüket, újra elszakadni, még egyszer egy másik országba költözni, még ha vissza is, ismét nehéz lett volna.

Kik kapták meg a házukat?
• Szlovákok, akiket ide telepítettek. De kedvesen fogadtak bennünket. Amikor először jöttünk, voltam a szülőszobámba is, az akkori lakók nagyon kedvesek voltak, beengedtek. Amikor az 50 éves találkozón voltam itt 20 évvel ezelőtt, akkor a mi házunk már nagyon lepusztult és üresen állt.

Tudja, hogy most hogy néz ki?
• Nem voltam még arra, de el akarok menni. Talán valaki rászánta magát és rendbehozta.

(Angyal Sándor)

Az unokák is hazajárnak Nagypakára

Takács Éva (Nagypaka, 2017)

Takács Éva Garáról érkezett a 2017. augusztus 12-i nagy találkozóra, amelyen a falunkból hetven évvel ezelőtt Magyarországra telepített időseket és leszármazottaikat láttuk vendégül. Éva édesapja, Takács Ferenc volt a legfiatalabb kitelepített. Mindössze három hetes volt, amikor szüleivel és négy testvérével együtt bevagonírozták őket, hogy aztán a Bács-Kiskun megyei Vaskútra szállítsa őket a vonat. Noha Éva pár évtizeddel a lakosságcsere után született, és falunkról csak nagyszülei nosztalgikus visszaemlékezései alkalmával hallott először, mégis azt mondja, hazajár Nagypakára.

Korából adódóan Ön nem élte át a kitelepítés kegyetlenségeit, a felmenői azonban nem hagyták, hogy ez a téma feledésbe merüljön a családban.

• Olyan családba születtem bele, amelyikben nagyon mély nyomot hagytak a hetven évvel ezelőtti események. A nagyszüleim számára nagy traumát jelentett, hogy el kellett hagyniuk a szülőföldjüket. Az édesapámnak értelemszerűen nincsenek emlékei erről az embertelenségről, mivel pár napos volt csupán, mikor a nagyszüleimnek költözniük kellett. Én azonban nagyon sok időt töltöttem el a nagyapámmal, Takács Józseffel, aki folyamatosan mesélt nekem ezekről az időkről. Beszélt arról, hogyan éltek Nagypakán az emberek, milyen szokásaik voltak, milyen munkákat végeztek, kinek a tiszteletére volt felszentelve a templom. Negyven éves volt, amikor menniük kellett. Édesapám volt az ötödik gyermeke, de apukámnak Magyarországon is születtek még testvérei 1947 után. A Takács családot szó szerint szétszakították, mert nagyapám testvére itt maradhatott a Felvidéken, neki nem kellett költöznie.

Hogyan tartották egymással a kapcsolatot a Takács testvérek?

• Eleinte nem tudták tartani, mert nem volt rá mód. Nagyapám sokkal később, 1960 táján találkozott először a testvérével a kitelepítést követően. Nagyjából tizenhárom év telt el, mire ismét látták egymást itt, Nagypakán. Aztán a távolság miatt ez a kapcsolat ismét megkopott kissé, de egyszer az én nagypakai nagybátyám gondolt egyet, és eljött hozzánk látogatóba Magyarországra. Azóta ismét szoros viszonyt ápolunk egymással. Ez még valamikor gyermekkoromban történt, s én azóta rendszeresen járok ide. Nagyon vigyázunk arra, hogy most már megmaradjon ez a szoros kapocs közöttünk, egymástól akaratuk ellenére elszakított rokonok között. Szeretném, ha később a gyermekeim is vigyáznának a rokoni szálakra, annak ellenére, hogy földrajzilag nagy a távolság közöttünk.

Lehet-e az 1947-ben történtekért valahogy kárpótolni a még élőket, az érintetteket és azok leszármazottait?

• Ez sajnos a mai napig nem történt meg, és azt gondolom, hogy már az utolsó percekben vagyunk. Az én édesapám is már 70 éves, és tőle már csak idősebbek vannak, ők is egyre kevesebben. Nem feltételezem, hogy valaki még a mi éltünkben bocsánatot kér a meghurcolt emberektől.

A nagypakai „hazalátogatásra" Ön gyűjtötte csokorba az innen elszármazottakról szóló fényképeket, feljegyzéseket. Mindenkit ismer személyesen azok közül az idősek közül, akik nálunk éltek gyermekkorukban?

• Igen, mindenkit. Nekem ez szívügyem. Nem is tudom szavakkal kifejezni, mit jelent számomra a Felvidék. Itt családokat, barátokat szakítottak el egymástól, de attól mi még Magyarországon ugyanúgy összetartunk. A falunkban mindenki tudja, ki az, akinek a szülei, nagyszülei felvidékiek, azon belül pedig pakaiak. Személyesen is ismerjük egymást, olyanok vagyunk, mint egy nagy család. Ezek az emberek ide valóban hazajönnek. Mi is úgy érezzük, hogy hazajövünk, noha a sokkal később születtünk. Már a hét éves lányom is tudja, hogy itt otthon van, és alig várja, hogy velünk tarthasson, ha Nagypakára látogatunk.

Van olyan terve, hogy az elmesélt történeteket, fényképeket csokorba gyűjtve megjelentesse egy kiadványban?

• Igen, van. Tudni kell, hogy nekem nem csak itt, Nagypakán vannak gyökereim, hanem a körülöttünk lévő falvakban is. Csallóközcsütörtökben élt például a dédapám, Éberhardon pedig az anyai nagyszüleim. A másik nagyapám ott volt bíró. Ennélfogva nem csak Nagypakáról, hanem erről a másik két faluról is van egy gyűjteményem. Az éberhardi nagyapámtól örököltem a falu kézzel írott krónikáját. Én ezt a többi anyaggal kiegészítve nagyon szívesen bemutatnám a Csallóközben, és arra törekeszem, hogy ez minél hamarabb megvalósuljon.

(Kiss Balázs)

„A FÖLDBE VETETT MAG ÁTTÖRI A RÖGÖT"

„Hivatkozással a fenti szám alatt már megküldött értesítésemre közlöm, hogy Önt és családját a magyar cseh-szlovák lakosságcsere keretében Magyarországra előreláthatólag 1947. évi augusztus hó 22-ik napján telepítik át. Újból felhívom figyelmét, a fenti szám alatt már előzően küldött értesítésemben foglaltakra azzal, hogy az ott megjelölt intézkedéseket azonnal tegye meg" – ezt az értesítést annak idején Nagy Ferenc nagyapám kapta Nagypakán.

NAGY LÁSZLÓ (NAGYPAKA, 2017)

Nagynéném, Nagy Antónia – egyebek mellett – a következőket mesélte a kitelepítésről: „Nagypakán születtem, öten voltunk testvérek. Édesapám, Nagy Ferenc gazdálkodással foglalkozott. Minket is 1947. szeptember 1-jén raktak tehervagonokba az úszori vasútállomáson. Évtizedek óta a családunkkal élt a süketnéma, szellemileg sérült Aranyosi Ferenc, aki nem szerepelt a kitelepítési listán, ezért neki otthon kellett volna maradnia. A hatóságok a magáról gondoskodni nem képes ember sorsa felől nem rendelkeztek, ezért édesapám úgy határozott, hogy őt is magunkkal hozzuk. Az első ház, amit Vaskúton kaptunk, még nem volt üres. Az egykori tulajdonosát már kitelepítették Németországba, de az ingóságai még a lakásban voltak. Az állataink számára istálló és megfelelő gazdasági épületek sem voltak, ezért aztán József bátyám kérte a községházán, hogy másikat jelöljenek ki a számunkra. Akkor adtak egy nagy házat a Pongrácz doktor mellett, amire azonban édesapám azt mondta, hogy nekünk otthon ilyen nagy házunk nem volt, ezért ezt sem tudjuk elfogadni. Ezután jelölték ki a jelenlegit, amiben lakunk, itt csak egy szoba volt leplombálva, így a többi helyiséget használatba vehettük. Ma is emlékszem, hogy egész éjjel csomagoltunk."

Tisztelettel köszöntöm a jelenlévőket. Köszönöm Polgármester Úrnak, a képviselőtestületnek és minden pakainak, hogy méltó módon lehetővé tették ezen megemlékezésünket. Nagy László vagyok Bajáról, a kitelepített Nagy Ferenc unokája.

A mai alkalomra készülve elgondolkodtam azon, vajon én mit tennék most, ha olyan felszólító levelet kapnék a hatóságoktól, hogy rövid időn belül családommal együtt hagyjam el az otthonomat. Mit tennék? Mit éreznék? Mit éreztek ők? Hogyan élték meg ezeket a szörnyű napokat? Lelkileg hogyan dolgozták fel a megtörtént eseményeket? Hogyan állták meg helyüket az ismeretlen, új környezetben?

Tapasztalatom szerint talpra álltak, dolgoztak, kitartó, szorgalmas munkával új egzisztenciát teremtettek maguknak, családjuknak, és új közösségüknek megbecsült tagjai lettek.

Mit üzen az ő hitük, kitartásuk, bátorságuk, hűségük az utánuk jövő nemzedéknek, nekünk? Azt üzeni, hogy bármilyen nehéz helyzetből fel lehet, fel kell állni, küzdeni, továbbmenni, erőt merítve az ő kitartásukból és példájukból.

Márton Áron erdélyi püspök szavait idézem: „A hajszálgyökér nem húzódik vissza, ha sziklára tapint, hanem rést keres és repeszt, a földbe vetett mag áttöri a rögöt, az akadály elé jutott hangya megkísérli a százszoros súlyt félretenni, s ha nem sikerül, kerülővel folytatja útját a célja felé, s ha élni akarunk, mi is csak ezt a példát követhetjük."

Engedjék meg, hogy egy személyes megjegyzéssel zárjam beszédemet. Nekem a déli harangszó nem csak a nándorfehérvári győztes csata emlékét jelzi, hanem dédnagyapám, a Nagy György által készített nagypakai Szent László-templom harangjának kondulását, egyúttal őseim emlékét.

Nagy László
(Elhangzott 2017. augusztus 12-én a kitelepítés 70-ik évfordulója alkalmából rendezett nagypakai megemlékezésen.)

„Édesanyám élete végéig emlegette a ‘47-ben történteket”

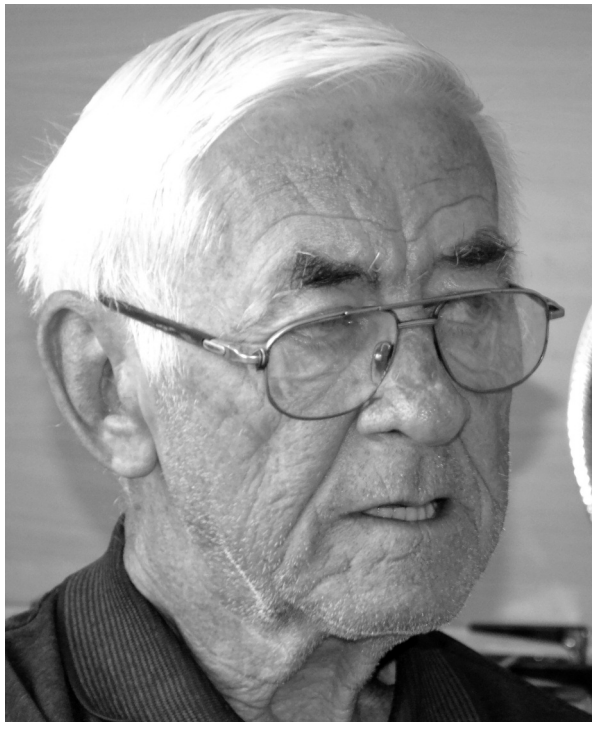

Varga Sándor (2015)

MUDr. Varga Sándor Nagypakán született 1942-ben. Édesapja elesett a II. világháborúban, édesanyja egyedüli gyerekként nevelte. Alapiskolába szülőfalujában járt, Somorján érettségizett 1960-ban. Az orvosi egyetemet Pozsonyban végezte el 1966-ban. Nőgyógyász hivatásához mindmáig hűséges maradt, ma is praktizál.

Mit tudhatunk a szüleiről?

• Édesapám, Varga Imre valahol a Kárpátok lejtőjén esett el. Édesanyám varrónő volt, később boltosként kereste meg mindennapi kenyerünket. 93 évet élt, itt van eltemetve a faluban. Szobakonyhás házunk abból a kárpótlásból épült fel, amelyet a családfő elvesztése kapcsán kaptunk az államtól.

Miért éppen az orvosi hivatást választotta?

• A középiskolában a biológia és a földrajz tantárgyakat szerettem a legjobban, de az 1960/61-es akadémiai évben nem nyílt ilyen szak Pozsonyban. Szívós József tanár úr, aki az osztályfőnökom is volt, az orvosi egyetem felé irányított, és én elfogadtam útbaigazítását. Felvételiztem, és még aznap közölték velem az eredményt, hogy megfeleltem. Egyébként a nagypakai helyi párt- és állami szervek is ajánlották számomra a továbbtanulást.

Hogyan került kapcsolatba a nőgyógyászattal?

• A harmadik évfolyam elvégzése után kötelezően szakmai gyakorlatokra küldtek az iskolából. Vezetőink a sebészet, a bel-, a gyermek- és a nőgyógyászat „rejtelmeibe” avattak be bennünket. Utóbbi részlegen például pelenkát cseréltünk a csecsemők alatt, szüléseket „néztünk végig” – persze, akkor láttunk „olyat” először –, megismerkedtünk a műtősök, a szülésznők, a nővérek munkájával. A személyzet nagyon segítőkész volt, és Regőczy

Varga Sándor (2017)

István főorvos úr is dicsérően szólt a „hozzáállásomról". Dušan Kolejka főorvos-helyettes pedig házi feladatokat adott nekem, és ő osztott be először szolgálatba. Én már akkor elhatároztam, nőgyógyász leszek.

1966-ban diplomázott…
• Igen, majd egy év katonáskodás következett Mariánské Lázně-ban és Stružnán. 1970-ben szakvizsgáztam, és az 1989. évi rendszerváltozásig a dunaszerdahelyi kórház nőgyógyászati osztályán dolgoztam. Utána Nagymagyaron, Vásárúton, Somorján és Csilizradványon praktizáltam, 1994-től pedig Bősön magánorvosként működtem. Még mindig ott tevékenykedem, de ma már „csak" alkalmazottként.

Gondolom, negyven év alatt sokat változott a szakma…
• Óriási nagyot. Az 1960-as évek végén műszerezettségről alig beszélhettünk. Az ultrahangról nem hallottunk, a genetikai vizsgálatoknak híre sem volt tájainkon…

1968-ban sokan külföldre távoztak a „szakmából". Ön nem fontolgatta, hogy „kint" nagyobb karriert építhet magának?

• Tényleg sok kollégám itt hagyott bennünket, legtöbben az USA-ba és Ausztriába települtek ki a jobb megélhetés reményében. Nekem ez meg sem fordult a fejemben. Meg amúgy sem hagyhattam volna itt özvegy édesanyámat. És hát voltak kiváló kollégáim, például Trangoš főorvos úr, aki szintén nagyon szeretett Dunaszerdahelyen. Ő azt mondta nekem egyszer: „Ugye, kisebb darab kenyérből is meg lehet élni!"

A szülőföld szeretete mit jelent önnek?
• Szó szerint mindent. Engem valahogy mágnesként tart a szülőföld. Meg az a sok ezer csallóközi gyerek, akiket a világra segítettem. Otthon maradtam, és én ezt azóta sem bánom. Amikor a családommal együtt Dunaszerdahelyen éltem, már ott is hiányzott nekem a szülőfalu. A gyerekkorban becserkészett zegzugok, a pakai futballpálya, az itteni emberek. Összetartottunk, önzetlenek voltunk, nem vártunk jutalmat a segítségnyújtásért. Magyarok és szlovákok éltünk együtt egy közösségben, senkinek nem számított, hogy az egyik közülünk Hosszúberekpéteriből betelepített szlovák, a másik meg „bennszülött" pakai. Mi, gyerekek megtanultuk egymás nyelvét, és a felnőttek között sem tudok nyílt konfliktusról.

És mit tudhatunk az önök szűkebb családjáról?
• A lányomék és a három unokám Nagymegyeren élnek, a fiamék – ők további két unokával ajándékoztak meg bennünket – tizenhárom éve Angliában tartózkodnak. A feleségem sokat sír emiatt...

(Lelkes Vince, 2015)

Varga Sándor mindössze öt éves volt, amikor a Csehszlovákia és Magyarország közti lakosságcsere a beneši dekrétumok értelmében 1947-ben végbement. Noha a doktor úr Nagypakán született és nőtt fel, családjával egyetemben több esztendőn át Dunaszerdahelyen élt, majd visszaköltözött szülőfalujába. Őt is felkértük a múltidézésre.

Hogy emlékszik vissza 1947-re és arra, hogy a faluból voltak, akiket kiköltöztettek, hogy helyükre mások érkezzenek Magyarországról?
• Csukárpakáról már 1947 tavaszán elvittek pár családot, a kitelepítések nyáron, kora ősszel folytatódtak. Kisgyerek voltam még, sok mindenre nem emlékszem azokból az időkből, de azért azt sem állítom, hogy nincs semmi emlékem, mivel a mi famíliánkat is érintette a deportálás. A nagybátyámnak – édesanyám egyik bátyjának – ugyanis mennie kellett a faluból. Farantay Gézának hívták a bácsikámat, akit a hozzátartozóival együtt Dél-Magyarországra, a Bács-Kiskun megyei Vaskútra telepítették. Annyi személyes emlékem van mindössze, hogy a háborúban megözvegyült édesanyámmal kikísértük őket az úszori vasútállomásra, ahol Géza nagybátyámékat bevagonírozták. Anyám könnyeivel küszködve mondta: nem fogjuk egyhamar látni őket, mert Magyarországra mennek.

Mennyire nyomta rá ez a bélyegét a család hétköznapjaira?
• Arra elevenen emlékszem, hogy mindannyian sírtunk a búcsúzáskor, de én gyerekként nem igazán értettem, mi történik körülöttem. Épp ezért nem merem azt mondani, hogy rám ez valamilyen szörnyű nyomást gyakorolt volna. Édesanyámat viszont élete végéig elkísérték a rossz emlékek. Nyolc éve vesztettem el őt, 93 éves korában hunyt el, de egészen haláláig keserű szájízzel emlegette a kitelepítések időszakát. Anyámék hárman voltak testvérek. Géza a féltestvére volt, s vele együtt a családjának is vonatra kellett szállnia. Emíliának hívták a feleségét, és volt három gyermekük: Sándor, Erzsébet és a keresztanyám, Irén.

Rajtuk kívül még hány családot érintett a kitelepítés?
• A statisztikák nagyon pontatlanok. A számok teljesen mást mutatnak, mint a valóság. Az alapvető hibát az jelentette, hogy a kitelepített családok esetében nem számoltak mindenkit. Általában csak a családfőt, legfeljebb a nagykorú gyerekeket jegyezték föl. A számadatok szerint Nagypakáról 41, Csukárpakáról 38, Kispakáról pedig 18 személyt érintett a kitelepítés. Legalábbis erről szól a fáma. A valóságban azonban ennél jóval többen voltak. Meg kell jegyezni, hogy ők voltak azok, akik Magyarországra mentek. Mert volt itt ugyanakkor egy másik, ún. belső kitelepítés, szintén '47-ben. Ez a csehországi Litovel környékére telepítettekről szól. Mintegy 400 személyről beszélhetünk, akiket a három Pakáról telepítettek oda, s akik közül később sokan visszaszöktek. De voltak, akik nem. Ma is van még a faluból származó ismerősöm Ostraván és Zlínben. Sajnálatos, hogy az ő gyermekeik már nem beszélnek magyarul.

Mi alapján dőlt el, hogy kinek kell költöznie és ki maradhat?
• Géza nagybátyám esetében az döntött, hogy a felesége jómódú volt. A keresztanyámnak bíró volt az édesapja. A vagyonosabbakat költöztették ki a faluból. Édesanyám varrónő volt, a másik bátyja, Béla abban az időben kőművesként, később bérelszámolóként dolgozott. Nekik nem kellett menniük. Arra is volt azonban példa, hogy a Vaskútra telepített rokonok közül hazajött valaki. Az unokatestvérem, Bözsi. Baranyovszky Jánosnak hívták a párját, akivel még '47 előtt estek szerelembe. Bözsinek mennie kellett, Jani – aki eredetileg főrévi volt – itt maradt. Aztán valamelyik jogász kiötlötte, hogy kössenek távházasságot, és akkor ismét együtt lehetnek. Ez annyit jelentett, hogy Bözsi elment Vaskúton

A Molnár család pakai házuk előtt

a Tanácsházára, Jani pedig a nagypakai Helyi Nemzeti Bizottságra – az „emenvére" (MNV), ahogy akkor hívtuk –, és egymás távollétében összeadták őket. Az egyik anyakönyvvezető itt, a másik ott szentesítette a házasságot, s így családegyesítés címén az unokatestvérem visszajöhetett a faluba. Emlékszem, nyár volt, rekkenő hőség, mikor aztán itthon is megülték a lakodalmat, melyet a templomi esküvő előzött meg.

És a többiek, milyen gyakran jártak haza látogatóba?
• A Csehországba telepítettek gyakrabban, mert ők akkor jöttek, amikor akartak, mivel nem kellett nekik útlevél. Magyarországról nagyon sokáig nem lehetett jönni, mikor aztán igen, akkor volt úgy, hogy a nagybátyámék egész nyáron itt voltak. Géza bácsikám 1908-ban született, tehát 39 évesen kellett elhagynia a szülőfaluját. Amikor jött, mindig azt mondta, hogy „Magyarországon is otthon vagyok, de ide jövök haza."

Mi lett a nagybátyja itthoni házával? Kik kapták meg?
• Mivel lakosságcseréről volt szó, Nagypakára is költöztettek be embereket Magyarországról. Pakára a Budapest melletti Hosszúberegpéteriről érkeztek szlovák gyökerű, de magyarul is beszélő családok. Ők költöztek be a faluban üresen maradt házakba. Géza bácsikám házát a Legendi házaspár kapta. Nagy parasztház volt kerttel, állatokkal. Legendiék ketten voltak, nem volt ugyanis gyerekük. Egyedül ők voltak azok az idetelepített hosszúberegpéteriek közül, akik később visszaköltöztek saját falujukba. Az asszonynak nagyon nagy honvágya volt, s a férje is azt mondta, hogy ő nem marad itt, mert amit itt kapott, azt nem érezte a sajátjának. Nem voltak itt soká, egy, legfeljebb két évet. Tudtommal csupán egy ilyen eset volt, a többiek ugyanis mind itt maradtak.

Érkeztek azonban gyerekes családok is a faluba. Ők milyen nyelven kommunikáltak, és hogy alakították ki az itteni kapcsolataikat?
• A felnőttek velünk magyarul beszélgettek, noha szlovák gyökerű családok voltak. Az ő felmenőiket valamikor a 17. században telepítették Zólyom és Besztercebánya vidékéről Hosszúberegpéterire. Ennek tulajdonítható, hogy nem az irodalmi szlovák nyelvet beszélték, hanem valami mást, melyet csak ők használtak. Mivel én együtt nőttem fel ezekkel az onnan idetelepült keveréknyelvet beszélő gyerekekkel, magam is ezt az áttelepült szlovákot tanultam meg először. Mondok egy példát: volt egy nálam három évvel idősebb fiú, Mišonak hívták. Gyerekként kint játszottunk a faluban, az Alvégen, ahol most a polgármesteri hivatal áll. Egyszer csak így kiáltott oda neki az édesanyja: „Miško, syn edo môj, ediní, prídi domov, Ježiško ti donesol kračúnku." Érti, mit mondtam?

Hát, csak úgy nagyjából. Gondolom, behívta kintről a kisfiút…
• Na, igen. Azt mondta neki az édesanyja, hogy „Egyetlen egy fiam, gyere haza, mert a Jézuska hozott neked karácsonyfát". Kračúnka – így hívták a karácsonyfát, nem pedig úgy, hogy vianočný stromček. Mikor a somorjai magyar gimnázium elvégzése után Pozsonyba kerültem egyetemre, a vizsgáztatóm megkérdezte, hogy nagyszombati vagyok-e, mert annyira másképp ejtettem a szavakat. Később ezt sikerült levetkőznöm. De máig vannak még olyan szavak, melyeket csak ők használnak. Ilyen még a togóke is.

Egyszer a szomszéd Mišo bácsi átszólt a kerítésen, úgy, hogy a feleségem is hallotta: „Sused, chceš togóke?" – kérdezte. A feleségem pedig nem értette, mit akar. Arra volt kíváncsi, hogy kérek-e sárgadinnyét, a togóke ugyanis ezt jelenti. Amikor pedig mulatott az öreg Mišo, mindig magyar nótákat énekelt.

Mivel foglalkoztak a Hosszúberegpéteriről érkező családok?
• Szakmája nem sokuknak volt. A földműveléshez értettek a leginkább. Ők honosították meg nálunk a szőlőt. A falu határának egy részében homokos volt a talaj, amelyben nagyon szeretett a szőlő. Az ideérkezésükkor földet is kaptak, de később, az államosítás során tőlük is ugyanúgy elvették. Jobbára kétkezi munkából tartották el magukat és a családjukat, egy részük Pozsonyban kezdett dolgozni gyári munkásként. Az én korosztályomból aztán már több értelmiségi is kikerült.

Az áttelepült gyerekek szlovák iskolába jártak?
• Igen. Sőt, volt pár olyan faluban született barátom is, akiket szintén beadtak a szülei a szlovák iskolába, mivel a magyar 1947-ben bezárt. Szegények egy szót sem értettek abból, amit a tanító néni szlovákul magyarázott nekik, így nem csoda, hogy megbuktak. Én '49-ben kezdtem el elemibe járni, amikor ismét megnyílt a magyar iskola. Így azok a pakai gyerekek, akik addig a szlovákban bukdácsoltak, az én osztálytársaim lettek a magyar iskola első osztályában, mert automatikusan átiratkoztak oda. A magyar iskola ezt követően 1978-ig működött, azóta már csak szlovák nyelven folyik a legkisebbek oktatása.

Azok a pakaiak, akik már itt születtek, de felmenőiket úgy telepítették ide 70 éve, mennyire ismerik a saját, ill. a falu múltját és történelmét?
• Biztos, hogy ismerik, de általánosságban elmondható, hogy nem beszédtéma ez. Sok szlovák költözik most is a faluba, de ők már vajmi keveset tudhatnak ezekről a dolgokról. Nincs ez medializálva, ezt a dolgot ugyanis nem emlegetik. Régen volt, 70 éve, és sokan úgy tartják, hogy erről már nem fontos beszélni, nehogy egyik vagy másik fél megsértődjön valami miatt. Nem hiszem, hogy ezen a téren lenne változás, pedig a saját múltunk tisztázását én nagyon fontosnak tartom.

Hol tarthatna most a falu, ha nincs a lakosságcsere és nincsenek a Beneš-dekrétumok?
• Hipotetikus a kérdés. Egy kialakult közösségben a családok, rokoni szálak erőszakos szétszakítása mindig törést okoz. A lakosságcsere azt a folytonosságot szakította meg, amely mentén addig a falu élte a mindennapjait. Vannak, akik ezt könnyebben kezelik, vannak, akik kevésbé. Én a mai napig vallom, hogy a kitelepítés a magyarság ellen elkövetett merénylet volt, és ezen nincs mit szépíteni, sem titkolni. Az emberi kapcsolatok és a hagyományok is másképp alakulhattak volna. Ezen már az sem változtatna sokat, ha a beneši dekrétumok miatt a szlovák kormány bocsánatot kérne a meghurcoltaktól, mert ezt az elmúlt 70 év alatt senki sem tette meg a hatalmon lévők közül. Az a bocsánatkérés ugyanis, amelyiket úgy kell kikényszeríteni, bizony, nem mondható őszintének.

(Kiss Balázs, 2017)

„A honvágy legyőzhetetlen”

A megemlékezés résztvevői

A Somorja melletti Nagypakán a hetven évvel ezelőtti kitelepítésekre emlékeztek. Jelen voltak a községből a csehszlovák-magyar lakosságcseréről szóló államközi egyezmény alapján Magyarországra – Péteribe, Vaskútra, Garába és Bácsalmásra – kitelepített egykori pakaiak küldöttségei, valamint az anyaországból a három történelmi Pakára – Nagy-, Kis- és Csukárpakára – került családok képviselői.

Az egybegyűlteket Ivan Seňan, Nagypaka polgármestere, őt követően Pethőné Vízi Valéria, Péteri polgármestere és Álszegi Zoltán, Vaskút polgármestere köszöntötte.

Sárközy Irén, a szlovák parlament képviselője (HÍD) emlékező beszédében hangsúlyozta: „A hontalanság éveit a hallgatás hosszú évei követték. Kellenek hát a megemlékezések, szükség van bölcs tankönyvekre és a múlt eseményeit feltáró helytörténeti munkákra, továbbá számos találkozókra a még élő koronatanúkkal.”

A 70 évvel ezelőtti eseményeket a pakai szülőktől származó, ma már Garában élő Takács Éva foglalta össze előadásában, melyet 20 perces dokumentumfilmmel (Takács Éva, Nagy László és Szerda Mónika munkája) és egy fotókiállítással egészített ki az alkalmi helytörténész. A hazai történéseket Varga Sándor nyugalmazott orvos elevenítette föl.

A község főterén álló Barátságkő megkoszorúzásakor Zsigó Róbert, Magyarország Földművelődésügyi Minisztériuma élelmiszerlánc-felügyeletért felelős államtitkára (FIDESZ) mondott rövid beszédet. A politikus magánszemélyként vett részt az emlékezésen, az ő nagyszülei és szülei ugyanis Csukárpakáról származtak.

Találkoztak az elszármazottak, a háttérben Milan Žilinský, Nagypaka község egykori polgármestere

A péteri illetőségű Berwinkl Cecília Nagypakán látta meg a napvilágot 1936-ban. A kitűnő egészségnek örvendő egykori kitelepített a Paraméternek elmondta: „A szülőföldet soha nem lehet elfelejteni, a honvágy ugyanis legyőzhetetlen. Bár hetven esztendő alatt családom életkörülményei Magyarországon teljesen megváltoztak, mindig szívesen jövök haza a Csallóközbe."

A konferenciát, a kiállításmegnyitót és a koszorúzást követően falunapi kulturális műsorok zajlottak a helyi közösségi házban, ill. az alkalmi szabadtéri színpadon. Köszöntőt Rigó Konrád kulturális államtitkár mondott.

Az est sztárvendége Peter Šrámek és zenekara volt. Fellépett továbbá Lengyel Bettina popénekes, a péteri Hagyományőrző Kör és Péteri Nyugdíjas Klub tagjai, a miloslavovi Radosť énekkar, a békei női Búzavirag népdalkör, valamint a békei/sárosfai Cimbora férfikar. Az utcabál kellemes hangulatáról a Csavargók formáció gondoskodott.

A kétnapos programsorozat hálaadó szentmisével zárult, melyet Mikus Csaba somorjai káplán celebrált a Szent László-templomban.

(lel)

(Forrás: www.parameter.sk, 2017. augusztus 21.)

Függelék

A Magyarországra kitelepített nagypakaiak listája
(Fond: Magyar Országos Levéltár, XIX–A–15–d–III–Somorjai járás)

Obec Veľká Paka				Okres Šamorín		
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
1	Szasz František	hl.r.	žen.	1893	roľník	č.d.2
2	Mária Szasz, r. Valko	manž.	vyd.	1899	domáca	č.d.2
3	Szasz František	syn	slob.	1924	roľník	č.d.2
4	Szasz Mária	dcéra	slob.	1926	domáca	č.d.2
5	Györössy Gizela	-	slob.	1868	roľníčka	č.d.2
6	Takacs Rudolf	hl.r.	žen.	1894	roľník	č.d.3
7	Takacz Alžb. r. Krawitz	manž.	vyd.	1901	domáca	č.d.3
8	Takacz František	syn	slob.	1928	roľník	č.d.3
9	Takacz Eslena	dcéra	slob.	1930	domáca	č.d.3
10	Takacz Arpád	syn	slob.	1935	žiak	č.d.3
11	Takacz Imrich	syn	slob.	1940	žiak	č.d.3
12	Varga Vojtech	hl.r.	žen.	1908	roľník	č.d.4
13	Mária Varga, r. Abraham	manž.	vyd.	1922	domáca	č.d.4
14	Varga František	syn	slob.	1936	žiak	č.d.4
15	Varga Mária	dcéra	slob.	1937	žiak	č.d.4
16	Takacz Ľudovít	chovanec	slob.	1929	učeň	č.d.4
17	Bartal Anton	hl.r.	žen.	1910	roľník	č.d.5
18	Mária Bartal, r. Mokóczy	manž.	vyd.	1915	domáca	č.d.5
19	Bartal Pavol	syn	slob.	1939	žiak	č.d.5
20	Bartal Klára	dcéra	slob.	1942		č.d.5

Obec Veľká Paka				Okres Šamorín		
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer. k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
21	Panda Karol	hl.r.	vd.	1878	roľník	č.d.7
22	Panda Emília	dcéra	slob.	1921	domáca	č.d.7
23	Panda Mária	dcéra	slob.	1914	domáca	č.d.7
24	Miklos Emília	služ.	slob.	1881	služobná	č.d.7
25	Takacs Viktor	hl.r.	žen.	1900	roľník	č.8
26	Takacs Mária, r. Kato	manž.	vyd.	1902	domáca	č.d.8
27	Takacs Gustav	syn	slob.	1932	roľník	č.d.8
28	Takacs Irena	dcéra	slob.	1934	žiačka	č.d.8
29	Takacs Štefan	syn	slob.	1937	žiak	č.d.8
30	Takacs Katarína	dcéra	slob.	1942		č.d.8
31	Panda Alžb. r. Šandor	tetka	vd.	1882	domáca	č.d.8
32	Bartal Štefan	hl.r.	žen.	1897	roľník	č.d.9
33	Bartal, r. Buday Agneša	manž.	vyd.	1905	domáca	č.d.9
34	Bartal Margita	dcéra	slob.	1928	domáca	č.d.9
35	Vida Rozália	hl.r.	vd.	1876	roľníčka	č.d.10
36	Vida Jozef	syn	žen.	1906	roľník	č.d.10
37	Vida, r. Veres Mária	nev.	vyd.	1912	domáca	č.d.10
38	Vida Eugen	vnuk	slob.	1938	žiak	č.d.10
39	Vida Ľudovít	vnuk	slob.	1944		č.d.10
40	Vida Mária	vnučka	slob.	1945		č.d.10

Obec Veľká Paka			Okres Šamorín			
Bež číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
41	Vida Vojtech	syn	žen.	1903	roľník	č.d.10
42	Etela Vida, r. Nagy	nev.	vyd.	1906	domáca	č.d.10
43	Fekete Július	hl.r.	žen.	1887	roľník	č.d.11
44	Fekete, r. Kaydacz Júlia	manž.	vyd.	1901	domáca	č.d.11
45	Fekete Alžbeta	dcéra	slob.	1924	domáca	č.d.11
46	Fekete Július	syn	slob.	1928	učeň	č.d.11
47	Fekete Ľudovít	syn	slob.	1929	roľník	č.d.11
48	Fekete František	syn	slob.	1931	žiak	č.d.11
49	Fekete Gizela	dcéra	slob.	1935	žiačka	č.d.11
50	Mezzey František	hl.r.	žen.	1908	roľník	č.d.13
51	Mezzey, r. Vallacsay Júlia	manž.	vyd.	1909	domáca	č.d.13
52	Mezzey Ľudovít	syn	slob.	1933	žiak	č.d.13
53	Mezzey Katarína	dcéra	slob.	1934	žiačka	č.d113
54	Mezzey František	syn	slob.	1939	žiak	č.d.13
55	Mezzey Ladislav	syn	slob.	1944		č.d.13
56	Mezzey Ladislav	strýko	slob.	1880		č.d.13
57	Csikolay František	Hl.r.	žen.	1909	roľník	č.d.15
58	Csikolay Mária, r. Vida	manž.	vyd.	1915	domáca	č.d.15
59	Csikolay František	syn	slob.	1943		č.d.15
60	Csikolay Ľudovít	syn	slob.	1945		č.d.15

Obec Veľká Paka.				Okres Šamorín		
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
61	Csikolay Štefan	hl.r.	slob.	1902	roľník	č.d.15
62	Czere Štefan	sluha	slob.	1888	sluha	č.d.15
63	Vegh František	hl.r.	žen.	1887	roľník	č.d.16
64	Vegh,r.Sidó Mária	manž.	vyd.	1896	domáca	č.d.16
65	Reizer Vojtech	zať	žen.	1919	roľník	č.d.16
66	Reizer,r.Végh Izab.	dcéra	vyd.	1925	domáca	č.d.16
67	Mester Ján	hl.r.	žen.	1887	roľník	č.d.17
68	Mester,r.Hideghéty Brigita	manž.	vyd.	1891	domáca	č.d.17
69	Mester František	syn	slob.	1923	roľník	č.d.17
70	Mester Viliam	syn	slob.	1925	roľník	č.d.17
71	Mester Cecilia	dcéra	slob.	1926	domáca	č.d.17
72	Mester Vendelín	syn	slob.	1928	roľník	č.d.17
73	Mester Jozef	syn	slob.	1931	žiak	č.d.17
	Viď číslo 225.					
74	Takacs Július	syn	slob.	1919	roľník	č.d.18
75	Takacs Jolana	dcéra	slob.	1924	domáca	č.d.18
76	Takacs Jozef	syn	žen.	1912	roľník	č.d.18
77	Takacs Júlia,r.Silly	nev.	vyd.	1915	domáca	č.d.18
78	Takacs Klára	vnučka	slob.	1942		č.d.18
79	Takacs Júlia	vnučka	slob.	1943		č.d.18
80	Takacs Jozef	vnuk	slob.	1945		č.d.18

Obec Veľká Paka					Okres Šamorín	
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
81.	Janko st. Ján	hl.r.	vd.	1871	roľník	č.d.19-20
82	Janko Cecília	dcéra	slob.	1910	domáca	č.d. "
83	Janko Júlia	dcéra	slob.	1915	domáca	č.d. "
84	Farantay Gejza	hl.r.	žen.	1903	roľník	č.d.22
85	Farantay, r. Fekete Emília	manž.	vyd.	1899	domáca	č.d.22
86	Farantay Irena	dcéra	slob.	1924	domáca	č.d.22
87	Farantay Alexander	syn	slob.	1927	roľník	č.d.22
88	Farantay Alžbeta	dcéra	slob.	1929	domáca	č.d.22
89	Nagy Július	hl.r.	žen.	1901	roľník	č.d.23
90	Nagy, r. Fekete Berta	manž.	vyd.	1904	domáca	č.d.23
91	Nagy Karol	syn	slob.	1925	roľník	č.d.23
92	Nagy Július	syn	slob.	1926	roľník	č.d.23
93	Nagy Helena	dcéra	slob.	1929	domáca	č.d.23
94	Nagy Mária	dcéra	slob.	1930	domáca	č.d.23
95	Nagy Jolana	dcéra	slob.	1931	domáca	č.d.23
96	Nagy Alexander	syn	slob.	1933	žiak	č.d.23
97	Fekete Justina	svokra	vdova	1869	domáca	č.d.23
98	Fekete ml. Ján	hl.r.	žen.	1890	roľník	č.d.24
99	Fekete, r. Mozes Júlia	manž.	vyd.	1901	domáca	č.d.24
100	Fekete Štefan	syn	slob.	1925	roľník	č.d.24

Obec	Veľká Paka	Okres	Šamorín			
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
101	Fekete Ladislav	syn	slob.	1927	roľník	č.d.24
102	Fekete Vojtech	syn	slob.	1929	roľník	č.d.24
103	Fekete Mária	dcéra	slob.	1930	domáca	č.d.24
104	Fekete Júlia	dcéra	slob.	1932	domáca	č.d.24
105	Fekete Margita	dcéra	slob.	1936	žiačka	č.d.24
106	Panda Viktor	hl.r.	žen.	1886	roľník	č.d.26
107	Panda,r.Földes Jolana	manž.	vyd.	1898	domáca	č.d.26
108	Mester Ľudovít	hl.r.	žen.	1883	roľník	č.d.31
109	Mester,r.Lagy Rozália	manž.	vyd.	1897	domáca	č.d.31
110	Mester Vilma	dcéra	slob.	1926	domáca	č.d.31
111	Mester Alžbeta	dcéra	slob.	1930	domáca	č.d.31
112	Mester Ľudovít	syn	slob.	1933	žiak	č.d.31
113	Molnár Michal	hl.r.	žen.	1910	roľník	č.d.32
114	Molnár,r.Mikucz Mária	manž.	vyd.	1909	domáca	č.d.32
115	Molnár Mária	dcéra	slob.	1927	domáca	č.d.32
116	Mikus Mária	svokra	vd.	1884	domáca	č.d.32
117	Nagy Juraj	hl.r.	žen.	1870	roľník	č.d.34
118	Nagy,r.Takacs Janka	manž.	vyd.	1876	domáca	č.d.34
119	Nagy Štefan	syn	žen.	1907	roľník	č.d.34
120	Nagy,r.Hideghály Irena	nev.	vyd.	1914	domáca	č.d.34

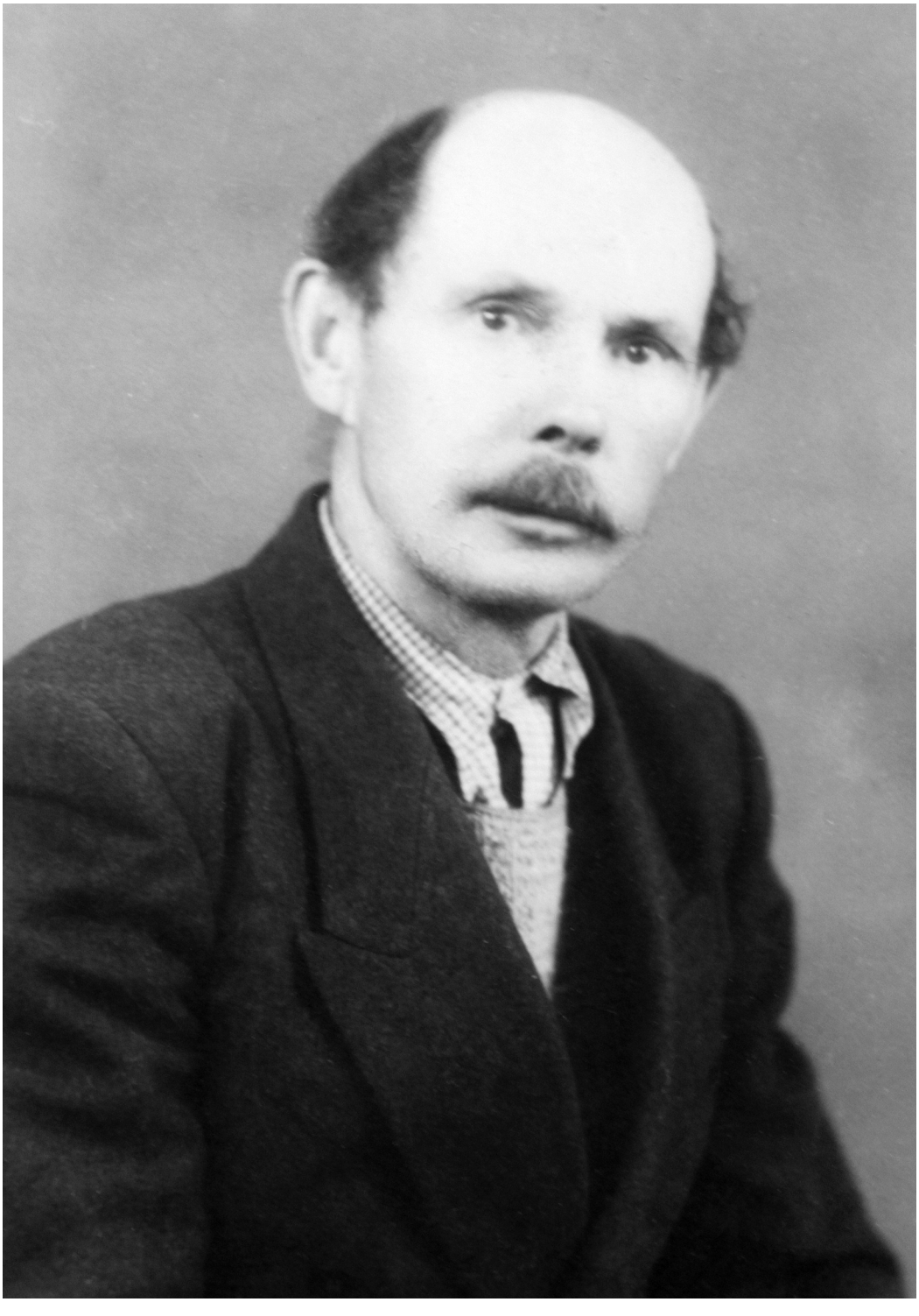

Panda Nándor

Obec Veľká Paka				Okres Šamorín		
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
121	Nagy Jozef	vnuk	slob.	1931	roľník	č.d.34
122	Nagy Alžbeta	vnučka	slob.	1940	žiačka	č.d.34
123	Nagy Janka	vnučka	slob.	1942	"	č.d.34
124	Gregor,r.Nagy Mária	dcéra	vd.	1900	domáca	č.d.34
125	Gregor František	vnuk	slob.	1926	študent	č.d.34
126	Gregor Jozef	vnuk	slob.	1929	učeň	č.d.34
127	Kranitz Alojz	hl.r.	žen.	1903	roľník	č.d.36
128	Kranitz,r.Mikus Ida	manž.	vyd.	1911	domáca	č.d.36
129	Kranitz Cecília	dcéra	slob.	1934	domáca	č.d.36
130	Kranitz Ida	dcéra	slob.	1936	žiačka	č.d.36
131	Kranitz Gabriela	dcéra	slob.	1941		č.d.36
132	Mezzei Peter	hl.r.	žen.	1877	roľník	č.d.37
133	Mezzei,r.Razggel Agneša	manž.	vyd.	1894	domáca	č.d.37
134	Mezzei Viliam	syn	slob.	1912	roľník	č.d.37
135	Mezzei Otilia	dcéra	slob.	1922	domáca	č.d.37
136	Janko ml.Ján	hl.r.	žen.	1899	roľník	č.d.38
137	Janko,r.Panda Elena	manž.	vyd.	1906	domáca	č.d.38
138	Janko Július	syn	slob.	1930	roľník	č.d.38
139	Janko Alžbeta	dcéra	slob.	1931	domáca	č.d.38
140	Janko František	syn	slob.	1933	žiak	č.d.38

Müller Jánosné Takács Jolán, Nagypaka 1937

Aladzsics Antalné Kovács Terézia, Kispaka 1931

Rigó Imre, Nagypaka 1947

Rigó Béla, Nagypaka 1941

Szívesen jönnek haza a Csallóközbe

Obec Veľká Paka				Okres Šamorín		
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
141	Janko Imrich	syn	slob.	1935	žiak	č.d.38
142	Janko Cecilia	dcéra	slob.	1936	žiačka	č.d.38
143	Janko Ladislav	syn	slob.	1938	žiak	č.d.38
144	Janko Elena	dcéra	slob.	1941	-	č.d.38
145	Mezzey Matilda	hl.r.	vd.	1885	roľníčka	č.d.41
146	Mezzey Imrich	syn	slob.	1914	roľník	č.d.41
147	Mezzey Berta	dcéra	slob.	1919	domáca	č.d.41
148	Mezzey Vilma	dcéra	slob.	1922	domáca	č.d.41
149	Mészáros Anton	sluha	slob.	1931	sluha	č.d.41
150	Molnár Jozef	hl.r.	žen.	1911 roľník	roľník	č.d.42
151	Molnár, r. Hideghéty Mária	manž.	vyd.	1916	domáca	č.d.42
152	Molnár Karol	otec	vd.	1875	roľník	č.d.42
153	Bartal Ľudovít	hl.r.	žen.	1893	roľník	č.d.43
154	Bartal, r. Czikollay Terézia	manž.	vyd.	1899	domáca	č.d.43
155	Mikoczy Anna	nevl. dcéra	slob.	1923	domáca	č.d.43
156	Czikollay Terézia	dcéra	slob.	1934	žiačka	č.d.43
157	Bartal Mária	dcéra	slob.	1939	žiačka	č.d.43
158	Kanya Július	hosp. sluha	slob.	1885	hosp. sluha	č.d.43
159	Fehér Ján	hl.r.	žen.	1880	roľník	č.d.44
160	Fehér, r. Csóka Emília	manž.	vyd.	1886	domáca	č.d.44

Obec Veľká Paka				Okres Šamorín		
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
161	Fehér Gejza	syn	slob.	1909	roľník	č.d.44
162	Fehér Karol	syn	slob.	1910	roľník	č.d.44
163	Fehér Ján	syn	slob.	1917	roľník	č.d.44
164	Fehér Anna	dcéra	slob.	1923	domáca	č.d.44
165	Fehér Juraj	brat	slob.	1867	roľník	č.d.44
166	Nagy František	hl.r.	žen.	1886	roľník	č.d.45
167	Nagy,r.Bartal Júlia	manž.	vyd.	1895	domáca	č.d.45
168	Nagy Jozef	syn	slob.	1923	roľník	č.d.45
169	Nagy Anna	dcéra	slob.	1925	domáca	č.d.45
170	Nagy Estera	dcéra	slob.	1927	domáca	č.d.45
171	Nagy Antonia	dcéra	slob.	1930	domáca	č.d.45
172	Nagy Alžbeta	dcéra	slob.	1935	žiačka	č.d.45
173	Pattassy Rudolf	sluha	slob.	1909	sluha	č.d.45
174	Arranyosy František	sluha	slob.	1880	sluha	č.d.45
175	Matus František ml.	hl.r.	žen.	1911	roľník	č.d.48
176	Matus,r.Nyarsik Alžbeta	manž.	vyd.	1923	domáca	č.d.48
177	Matus František	syn	slob.	1944	-	č.d.48
178	Matus František	otec	vd.	1879	roľník	č.d.48
179	Matus Dionyz	brat	slob.	1920	krajčír pomocník	č.d.48
180	Fekete Ján	hl.r.	žen.	1889	roľník	č.d.52

Obec Veľká Paka				Okres Šamorín		
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
181	Fekete, r. Mester Cecília	manž.	vyd.	1896	domáca	č.d.52
182	Fekete Alexander	syn	slob.	1922	roľník	č.d.52
183	Fekete Mária	dcéra	slob.	1927	domáca	č.d.52
184	Fekete Alžbeta	dcéra	slob.	1932	žiačka	č.d.52
185	Takacs Dezider	hl.r.	žen.	1905	roľník	č.d.53
186	Takacs, r. Csader Estera	manž.	vyd.	1914	domáca	č.d.53
187	Takacs Zoltán	syn	slob.	1936	žiak	č.d.53
188	Takacs Ladislav	syn	slob.	1939	žiak	č.d.53
189	Takacs Dezider	syn	slob.	1941	žiak	č.d.53
190	Takacs Alexander	syn	slob.	1945	-	č.d.53
191	Takacs Cecília	matka	vd.	1869	domáca	č.d.53
192	Katona Katarína	hl.r.	vd.	1891	roľníčka	č.d.54
193	Vida Ladislav	vnuk	slob.	1931	žiak	č.d.54
194	Szihela Etela	hl.r.	vdova	1893	domáca	č.d.55
195	Szihelka Etela	chov.	slob.	1933	žiačka	č.d.55
196	Janko Ľudovít	hl.r.	žen.	1898	roľník	č.d.56
197	Janko, r. Farkas Elena	manž.	vyd.	1903	domáca	č.d.56
198	Janko Ondrej	syn	slob.	1923	roľník	č.d.56
199	Janko Vojtech	syn	slob.	1925	roľník	č.d.56
200	Janko Terézia	matka	vd.	1869	domáca	č.d.56

Obec Veľká Paka				Okres Šamorín		
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
201	Katona Jozef	hl.r.	žen.	1893	roľník	č.d.60
202	Katona,r.Czikollay Júlia	manž.	vyd.	1904	domáca	č.d.60
203	Katona Tibor	syn	slob.	1926	študent	č.d.60
204	Katona Štefan	syn	slob.	1932	žiak	č.d.60
205	Katona Margita	dcéra	slob.	1938	žiačka	č.d.60
206	Katona František	syn	slob.	1941	-	č.d.60
207	Panda Ferdinand	hl.r.	žen.	1893	roľník	č.d.74
208	Panda,r.Laghy Margita	manž.	vyd.	1908 domáca	domáca	č.d.74
209	Panda Alžbeta	dcéra	slob.	1933	domáca	č.d.74
210	Panda Imrich	syn	slob.	1935	žiak	č.d.74
211	Panda Margita	dcéra	slob.	1940		č.d.74
212	Panda Jozef	syn	slob.	1943		č.d.74
213	Takacs Július	hl.r.	žen.	1895	roľník	č.d.78
214	Takacs,r.Kranitz Terezia	manž.	vyd.	1899	domáca	č.d.78
215	Takacs Alžbeta	dcéra	slob.	1927	domáca	č.d.78
216	Takacs Terezia	dcéra	slob.	1932	domáca	č.d.78
217	Takacs Mária	dcéra	slob.	1934	žiačka	č.d.78
218	Takacs Jolana	dcéra	slob.	1937	žiačka	č.d.78
219	Mózes Alojz	hl.r.	žen.	1903	stolár	č.d.88
220	Mózes,r.Csader Júlia	manž.	vyd.	1907	domáca	č.d.88

Obec Veľká Paka					Okres Šamorín	
Bež. číslo	Meno a priezvisko	Rodinný stav	Pomer k hl. rod.	Rok narod.	Zamestnanie povolanie	Poznámka
221	Mózes Eugen	syn	slob.	1930	roľník	č.d.88
222	Mózes Juraj	syn	slob.	1932	žiak	č.d.88
223	Mózes Ernest	syn	slob.	1939	žiak	č.d.88
224	Mózes Alojz	syn	slob.	1941		č.d.88
225	Takács Jozef	hl.rod.	vd.	1873	roľník	č.d.18. k bež.č.74.

„A honvágy legyőzhetetlen”
Megjelent a belső telepítések, a deportálások és a lakosságcsere
70. évfordulója tiszteletére

Első kiadás
Oldalszám: 76
Felelős kiadó: Ivan Seňan polgármester
Felelős szerkesztő: Lelkes Vince
Képanyag: Szerda Mónika, Takács Éva és a község archívumából
Borító és nyomdai előkészítés: AlexGRAF
Nyomdai kivitelezés: Reproffset Kft., Dunaszerdahely